

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

LXVI заседание, сряда, 20 юлий 1902 г.

(Отворено въ 3 ч. послѣ пладнѣ подѣ прѣседателството на подпрѣседателя г. Д. К. Поповъ.)

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.)
Засѣданието се отвара.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д. Филовъ: (Прочита списъка.
Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители:
М. Абаджиевъ, И. Арнаудовъ, А. Арсениевъ, С. С. Бобчевъ, Т. Бурмовъ, А. Буровъ, И. Воденчаровъ, Д. Вълчевъ, Х. Върбеновъ, М. Георгиевъ, И. Гешовъ, К. Диловски, В. Димчевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ К. Милановъ, Д. Дяковъ, Г. Згуревъ, Д. Икономидисъ, П. Калинковъ, А. Каназирски, М. Каравасилевъ, Д. Карамановъ, К. Кафеджийски, О. Кечели, Ат. Коповъ, Б. Кръстевъ, Н. Лазаровъ, П. Марковъ, М. Месудовъ, М. Милевъ, Б. Минчовъ, Н. Наковъ, Т. Начовъ, Т. Орловъ, Г. Пасаровъ, Г. Пеневъ, С. Пипевъ, В. Поповъ, Вен. Поповъ, С. Савовъ, А. Самоковлийски, И. Соколовъ, В. Стаменовъ, В. Статковъ, П. Тодоровъ, И. Тянковски, Д. Христовъ, Н. Цановъ, Д. Яблански и Б. Якововъ.)

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Отъ 178 души народни прѣдставители отсѣтствуватъ 50. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието се продължава.

Прѣседателството има да съобщи, че сж разрѣшени слѣдующитѣ отпуски: на Плѣвенския народенъ прѣдставитель г. Х. Върбеновъ — 5 дена; на Бѣленския народенъ прѣдставитель г. Н. Лефтеровъ — 10 дена; на Османпазарския народенъ прѣдставитель г. П. Ковачевъ — 10 дена; на Татарпазарджишкия народенъ прѣдставитель г. Д-ръ Г. Гаговъ — 10 дена; на Карловския народенъ прѣдставитель г. Д. Тончевъ — 10 дена; на Ловчанския народенъ прѣдставитель г. Я. Забуновъ — 10 дена;

на Кжжлагачкия народенъ прѣдставитель г. Н. Марковъ — 7 дена; на Старозагорския народенъ прѣдставитель г. В. Димчевъ — 5 дена; на Софийския народенъ прѣдставитель г. С. С. Бобчевъ — 4 дена; на Севлиевокия народенъ прѣдставитель г. П. Пешевъ — 10 дена; на Карловския народенъ прѣдставитель г. Н. Лазаровъ — 1 день; на Врачанския народенъ прѣдставитель г. С. Савовъ — 10 дена; на Радомирския народенъ прѣдставитель г. И. Соколовъ — 4 дена и на Видинския народенъ прѣдставитель г. Н. Цановъ — 10 дена.

Постѣпили сж двѣ прѣдложения: едно отъ г. П. Ковачевъ, Османпазарски народенъ прѣдставитель, за измѣнение чл. 157 отъ санитарния законъ и друго едно прѣдложение отъ г. Драгулева, Куртбунарски народенъ прѣдставитель, за измѣнение чл. 859 отъ гражданското сждопроизводство. Тѣзи прѣдложения ще се съобщятъ на надлежнитѣ министри и ще се турятъ на дневенъ редъ.

Има едно запитване, което моли г. секретаря да прочете.

Секретарь Д. Филовъ: (Чете.)

„До Господина Министра на Вътрѣшнитѣ Работи.

Запитване.

Моля г. министра да ми отговори, защо е разтурилъ общинитѣ: Габерска, Недѣлишка, Комщишка, Станинска, Царибродска околия, и Царибродската градска?

София, 19 юлий 1902 г.

Съ почитание: Царибродски народенъ прѣдставитель Е. Начевъ.“

Г. Кирковъ: Имамъ да направя едно малко питане къмъ г. Министра на Външнитѣ Работи. Азъ ще моля нѣкой отъ г. г. министритѣ да си вземе бѣлѣжка. (Министъръ М. Сарафовъ: Добръ.)

Около 30—40 души сливенски граждани, мюсюлмани, сѣ подали едно прошение до Народното Събрание, прѣписъ отъ което и азъ получихъ, и сѣ едно писмо ме молятъ, ако е възможно, да обърна вниманието на г. Министра на Външнитѣ Работи върху слѣдующето. Тамопиниѣт мюфтия е възбудилъ негодуването на мюсюлманитѣ жители отъ гр. Сливенъ, защото по-рано, пакъ като мюфтия, е злоупотрѣбилъ една сума отъ 45.409 л. вакѣфски пари, слѣдъ това общински пари отъ мюсюлманската община, и други суми. Въ 1900 г. сѣ подали едно заявление и тогава е била назначена една комисиия, която е провѣрила смѣткитѣ, направила е едно изложение до управителя и слѣдъ това до г. Министра на Външнитѣ Работи, и тази комисиия констатира тѣзи злоупотрѣбления. Той е билъ смѣненъ, обаче, сѣ илването на властъ на г. Рача Петровъ, е билъ отново възстановенъ на длъжностъ, и оттогава досега, върѣйки многократнитѣ оплаквания на жителитѣ мюсюлмани отъ гр. Сливенъ, той продължава да бѣде мюфтия, при всичко това че документално сѣ доказани неговитѣ злоупотрѣбления. Азъ имамъ на рѣка тукъ една равномѣтка, която е пратена и до г. прѣдседателя на Народното Събрание, отъ която се виждатъ приходитѣ и разходитѣ отъ тия имоти и на тия капитали и суми, въобще, злоупотрѣбени отъ него. Моето питане се свежда къмъ туй: заинтересувалъ ли се е г. Министрът на Външнитѣ Работи за тази случка и какви мѣрки той мисли да вземе, за да се задоволи прѣди всичко справедливото негодуване на жителитѣ мюсюлмани отъ гр. Сливенъ? И, второ, какви мѣрки мисли да вземе за да получи този мюфтия приличното наказание?

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ ще съобща това на г. Министра на Външнитѣ Работи.

С. Славовъ: Азъ имамъ да отирава едно питане къмъ г. Министра на Народното Просвѣщение. За това ще моля, ако е възможно, да дойде тукъ.

М. Такевъ: Едно питане къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Извѣстно е на г. министра, че Татарпазарджишкия околийски началникъ бѣше незаконно освободилъ единъ арестуванъ отъ самия прокуроръ. За тази постѣпка на околийския началникъ, прокурорътъ бѣ поискалъ разрѣшение да се даде той подъ съдъ; г. министрътъ отказа своето разрѣшение, но Върховниятъ Касацiоненъ Съдъ разрѣши даването на Татарпазарджишкия околийски началникъ подъ съдъ. Сега вече ще излѣзе обвинителниятъ актъ. Мисли ли г. Министрът на Вътрѣшнитѣ Работи, че този околийски началникъ може да продължава да бѣде такъвъ въ

Пазарджикъ, отдѣто е родомъ, и да седне на подехимата скамейка, заедно съ униформата, да отговаря за своето прѣстѣпление? Не счита ли г. министрътъ, че този човѣкъ не може да стои на поста околийски началникъ въ Пазарджикъ? (И. Гърковъ: Нѣматъ униформи.) До 1 септемврий е срокътъ.

Министъръ А. Людскановъ: Доволното зная, искано е отъ моя прѣдшественикъ разрѣшение и той не е разрѣшилъ, но послѣ като поиска Касацiята, азъ дадохъ разрѣшение. Но-нататѣкъ не зная нищо.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Въпросътъ е: ще остане ли пакъ?

Министъръ А. Людскановъ: Ще остане: дребна работа е, за която се иска даването му подъ съдъ.

М. Такевъ: Още едно питане. Отъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи прокурорътъ при Татарпазарджишкия съдъ е искалъ отстранението на Ванския общински кметъ Серафимъ Симеоновъ, за дѣто е отдаденъ подъ съдъ за злоупотрѣбление на 5.000 и повече лева общински пари. Разрѣшилъ ли е г. министрътъ това отстранение на кмета, или не е? И мисли ли да го разрѣши, ако не е? Защото и досега Серафимъ Симеоновъ продължава да бѣде кметъ и да зацѣпва интереситѣ на тази община, която той е ограбилъ.

Министъръ А. Людскановъ: Доволното помня, азъ съмъ далъ разрѣшение да се даде подъ съдъ, да се прѣслѣдва Серафимъ Симеоновъ. (М. Такевъ: Да се отстрани.) Ако иска прокурорътъ, ще го отстрани. Ще направи справка.

М. Такевъ: Още едно. На 1 юлий т. г. г. министрътъ е получилъ една депеша отъ Бургазкия жителъ Вълчанъ Михайловъ, че Бургазкия околийски началникъ Михайловъ, като се е опитвалъ да го удари съ сабята, не е успѣлъ, но му е нанесълъ ругани и други удари. Г-нъ министрътъ има оплакването. Ако обича, да освѣтли народното прѣдставителство какви мѣрки е взелъ противъ този околийски началникъ, който се отличава съ такива побойнически качества.

Министъръ А. Людскановъ: Въ мое отекствие, ми се каза, че г. Страшимировъ направилъ питане. Като получа свѣдѣния, ще отговоря на г. Страшимирова; но азъ не съмъ получилъ такива свѣдѣния.

М. Такевъ: До г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи още едно и послѣдно питане. Въ Анхилската околия е имало една сборна община, въ която влизало и с. Даутлий. Околийскиятъ началникъ, за да може да прокара тамъ единъ свой приятелъ за кметъ — с. Даутлий брои 130 къщи, има 800 жители и по закона за селскитѣ общини има право

на трима прѣдставители въ общинския съвѣтъ, — взема и по единъ произволенъ начинъ отстранява единия отъ съвѣтниците на с. Даутлий и туря такъвъ отъ с. Михайлово и по този начинъ селото, което има само 40 къщи, когато Даутлий има 130, онуй село което има 200 жители, а с. Даутлий 800, и когато Даутлий дава 15.000 л. данъкъ, а другото дава едвамъ 500 л., отъ това село турятъ повече прѣдставители, отколкото отъ с. Даутлий. Селянитѣ на Даутлий сж заявили на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи за тази постѣпка на този околийски началникъ и на окръжния управителъ въ Бургазъ. Дали си спомня г. министърътъ да е дошло до него такова нѣщо и, ако е дошло, какви разпореждания е далъ, или ще направи ли справка да се даде справедливо удовлетворение на искането на това село, да има трима прѣдставители въ сборния общински съвѣтъ?

Министъръ А. Людекановъ: Не си спомнямъ такъвъ случай. Ще направи справка.

В. Димитровъ: Г-нъ Министърътъ на Финанситѣ ми дължи единъ отговоръ по уреждането на онази стачка, която бѣ настѣпила въ Варненския портъ. Питане правихъ на два пѣти и изложихъ причината на тази стачка; изложихъ щетитѣ, които държавата прѣтърпѣва отъ неправилното експлоатиране на порта, а така сжщо и щетитѣ, които прѣтърпѣватъ търговцитѣ, и г. министърътъ обѣща да вземе мѣрки и уреди този въпросъ, та да постѣпятъ работницитѣ на работа. Питамъ г. министра да отговори: свършена ли е стачката, постѣпили ли сж работницитѣ и почналъ ли е портътъ да функционира правилно и да улеснява българскитѣ търговци?

Министъръ М. Сарафовъ: Получихъ свѣдѣния едвамъ на 16-й, сжщия день, когато втори пѣтъ ме питахте. Стачка, собственно, не е имало, защото работитѣ си продължаватъ. Истината е, че една частъ отъ работницитѣ се отказали да работятъ, но били замѣстени съ мѣстни работници и работата се продължавала. Отъ свѣдѣнията, които получихъ, излиза, че има грѣшки направени отъ митническитѣ чиновници. Заповѣдахъ тѣзи работи да се не повтарятъ. Колкото за самитѣ работници, станало е споразумѣние и вѣроятно въ понеделникъ ще почнатъ работата и ще замѣстятъ ония български работници, които сега работятъ въ пристанището за тѣхъ.

П. Вжжаровъ: Имамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Земледѣлието и Търговията. Дирекцията на статистиката, за да изпълни своето прѣдназначение, употребява въ врѣме на прѣброяването грамадно количество книжа и при събирането на суровия материалъ непотрѣбнитѣ вече книги продава на публиченъ търгъ. Така напр., при прѣброяването отъ 1893 г. сжщитѣ книжа, непотрѣбни вече на статистическото бюро, сж про-

дадени за повече отъ 10.000 л., а отъ миналогодишното прѣброяване, когато имаме въ Столицата двѣ книжни фабрики, ние виждаме сжщиятъ суровъ материалъ, че не е билъ продаванъ на публиченъ търгъ, а просто се е харизвалъ на фабрикантитѣ. Питамъ г. Министра на Земледѣлието и Търговията, защо не се изпълнява законътъ въ случая и не се запазватъ интереситѣ на хазната отъ една страна? И, друго, защо за отстъпване или продажба на непотрѣбнитѣ регистри на сжщото бюро, вмѣсто да се продадатъ по цѣната, която може да се добие, дирекцията на статистиката е изпроводила трима служащи въ книжарната фабрика до Павлово, които сж стояли тамъ 2 седмици да наблюдаватъ унищожението на тия книжа и на тия чиновници се е дало повече отъ 300 л. разноски, та въ случая защо се пращатъ тия чиновници и защо не е обявено публиченъ търгъ за този непотрѣбенъ вече материалъ на статистическото бюро?

Министъръ П. Абрашевъ: Въ понеделникъ ще Ви отговоря.

Я. Забуновъ: Моля г. Министра на Търговията и Земледѣлието да ми отговори на едно питане по Плѣвненския лѣсничей. Ако е готовъ, да ми отговори.

Министъръ П. Абрашевъ: Г-нъ Забуновъ бѣше отпразилъ едно питане къмъ мене: истина ли е, че сегашниятъ Плѣвненски лѣсничей, г. Панайотовъ, въ битността си лѣсничей въ Бургазъ, прѣзъ 1898 г. е билъ събралъ отъ нѣкои лица известни суми, които задържалъ у себе си, докато една ревизия не констатирала задържането на тия суми и не били поискани отъ него обратно? Азъ направихъ нужната справка по това питане и мога да отговоря, че е истина всичко това, което наведе въ своето питане г. Забуновъ, т. е. че дѣйствително, по редъ разписки, издадени отъ лѣсничей Панайотовъ, той е задържалъ една сума отъ 2.874 л. и 70 ст. Тая сума е била констатирана като задържана отъ него при прѣдаване дѣлата на своя замѣстникъ въ Бургазъ, както и съ ревизията на единъ финансовъ инспекторъ. Сумитѣ сж повърнати вече отъ него. Наказание е било наложено на Панайотова за тази негова нередовностъ. Г-нъ Титоровъ, въ качеството си Министъръ на Търговията и Земледѣлието, съ мотивиранъ приказъ № 930 отъ 5 октомврий 1900 г. е направилъ строго мѣрение на Панайотова и е постановилъ да се изиска отъ него останалата частъ отъ тази сума, която къмъ датата на издаването на приказа не е била внесена, като е прибавилъ, че въ случай повтаряне на тѣзи нередовности, ще бѣде по-строга наказанъ, именно съ уволнение. Трѣбва да призная тукъ, че когато е билъ издаденъ приказътъ отъ моя прѣдшественикъ г. Титоровъ, не е била открита още една нередовностъ, извършена отъ сжщия Панайотовъ въ качеството му Бургазки лѣсничей. Той е билъ задържалъ още една сума отъ 400 л., която е била

внесена от Новоселското общинско управление, Каваклийска околия, въз основа на чл. 2 от закона за горитѣ, по едно спорно дѣло. Една втора ревизия е открила задържането на тази сума. От нея има една част внесена, остава недовнесена още сумата от 198 л. За другата нередовност, както казахъ, той е наказанъ, а за тая новооткрита нередовност азъ ще му наложа едно наказание, каквото намѣря за добръ да му бѣде наложено.

По другото питане на г. Забунова, относително продаването на 115 декара отъ гората Генджа, трѣбва да забѣлѣжа на г. Забунова, че наведенитѣ отъ него факти по сжщността на питането не сж вѣрни. Не е вѣрно, че при продажбата на тази участѣкъ гора не сж били разпратени пужнитѣ обявления; напротивъ, отъ дѣлото се констатира, че такива обявления били разпратени. Разпращането, впрочемъ, остава въ тежестъ на финансовото отдѣление при окръжното управление, при което става търгътъ, а не на лѣсничейството. Но даже и то да бѣше ги разпращало, тѣ сж били изпратени на всички села, и всички села били извѣстени, че такъвъ участѣкъ гора се продава. Има една нередовност, която се констатира въ случая, и тя е тази, че въпрѣки плана, който е билъ представилъ лѣсничейтъ Панайотовъ за експлоатацията на тази гора, той допусналъ да се изсѣкатъ и онѣзи по-възрастни дървета, които е трѣбвало да останатъ за сѣменици; тъй че буквално е била изсѣчена всичката гора, безъ да бѣдатъ оставени сѣменици, както той е прѣвидѣлъ въ плана. За тази негова нередовност пакъ ще му наложа приличното наказание. (Я. Забуновъ: Отъ околнитѣ села нѣма ли оплакване, г-нъ министре?) Има оплакване, но казвамъ ви, че не се потвърждава онова, което излагатъ. Тѣ твърдятъ, че не имъ е било извѣстно за прѣдстоящия търгъ, когато отъ обявленията се вижда, че имъ е било извѣстно. Азъ наредихъ изслѣдвания отъ наши органи и отъ разпитването се оказа, че на всички околни села, като напр. на Крушовене, е било много добръ извѣстно за тоя търгъ. Вѣрно е така сжщо, че единъ близѣкъ роднина на лѣсничей е взелъ подъ търгъ тази гора — не неговиятъ бабалжкъ обаче, но братътъ на неговия бабалжкъ. Това е всичкото.

Министъръ М. Сарафовъ: Ако нѣма другъ да прави питане, имамъ да отговоря на едно питане.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Записани сж още г. Симиловъ и г. Габровски.

Ф. Симиловъ: Г-да прѣдставители! Понеже днесъ Каницъ, който е заслужилъ на България съ своитѣ трудове, празнува 75-годишнината си, азъ прави прѣдложение да бѣде поздравенъ отъ страна на народното прѣдставителство. (Отъ всички страни: Съгласи!)

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Понеже нѣма възражение, прѣседателството ще направи потребното.

Г-нъ Габровски има думата.

Н. Габровски: Питамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието: на какво основание съ прѣдписание отъ 15 май...

Д-ръ П. Гудевъ: Какво ще стане съ прѣдложението на г. Симилова?

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ прѣдседателтъ заяви, че ще направи своето. Понеже никой не каза нищо противъ, прѣдседателтъ разбра, че Народното Сѣбрание е съгласно и ще направи потребното. (Гласове: Прието, прието!)

Н. Габровски: Питамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието: на какво основание съ прѣдписание отъ 15 май подъ № 7.718 е увеличилъ таксата на правоучение въ Свищовското търговско училище отъ 30 л. на 50 л.? Доколкото ми е извѣстно, тѣзи такси сж опрѣдѣлени, ако не въ закона, то въ извѣстенъ правилникъ. (Министъръ П. Абрашевъ: Никакъвъ правилникъ.) Азъ бихъ желалъ да знамъ, отъ какви съображения се е рѣководилъ г. министърътъ като е увеличилъ таксата отъ 30 на 50 л. за правоучение въ Свищовското търговско училище.

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Вѣрно е, че азъ увеличихъ таксата за правоучение въ Търговското училище отъ 30 на 50 л., и направихъ това по слѣдующитѣ съображения. Най-напрѣдъ трѣбва да забѣлѣжа на г. Габровски, че нѣма никакъвъ правилникъ, никакъвъ законъ, който да урежда такситѣ, които трѣбва да бѣдатъ вземани за правоучение въ Търговското училище. Най-напрѣдъ право за учение въ Търговското училище се е плащало 20 л.; слѣдъ това таксата е била увеличена на 30 л.; азъ я увеличихъ на 50 л., и увеличихъ я на 50 л. по слѣдующитѣ съображения. Търговското училище е професионално; въ туй търговско училище трѣбва да се допускатъ хора, които, като излѣзатъ оттамъ, да бѣдатъ въ състояние да започнатъ частна търговия. Азъ не съмъ на мнѣние, че въ туй професионално училище трѣбва да бѣдатъ допускани младежи, които, щомъ излѣзатъ отъ училището, да стѣпятъ като сладководни гости на държавната трапеза, както много остроумно, много духовито се изразява г. Кирковъ. Азъ съмъ на мнѣние, че въ Търговското училище трѣбва да бѣдатъ допускани синоветѣ на самостоятелни търговци, които, щомъ свършатъ, да могатъ да поематъ работата на бацитѣ си. И, казвамъ, като за професионално училище, азъ намѣрихъ, че таксата 50 л. съвсѣмъ не е висока, толкозъ повече че тѣзи суми най-сетнѣ ще служатъ за училищни нужди, за поддържане на персонала и пр., и особенъ като имамъ прѣдъ

видъ още, че частниятъ училища взематъ по 400 л. годишна такса.

М. Такевъ: Едно малко питане, по-скоро едно обяснение къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието. Едно врѣме азъ бѣхъ попиталъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието: вѣрно ли е, че делегиранитѣ българи въ Лионския конгресъ не сж знаели французки езикъ и слѣдъ туй четениитѣ реферати е трѣбвало да се прѣвеждатъ въ Българското Министерство на Търговията и Земледѣлието отъ специални прѣводчици, на които се е заплатило известна сума? Г-нѣ министърътъ тогава ми отговори: не е вѣрно. Азъ се постаряхъ да събера свѣдѣния за да не бѣда изобличенъ. И днесъ ги прѣдставямъ на г. министра. Лицето, което е получило тая сума, е г. Сжбевъ, директоръ на Пловдивското търговско училище. И ще моля г. министра, като има тия свѣдѣния на рѣка, да поопъне унитѣ на своитѣ чиновници, които сж го заблудили, че такова нѣщо е нѣмало, а той дойде въ Камарата да изобличава насъ, че това било лъжа.

Министъръ П. Абрашевъ: Доколкото помня, г-нѣ Такевъ, азъ не казахъ, че това не е вѣрно, но че не знамъ, че не е ми известно. Азъ не можехъ да взема смѣлостта да кажа, че това не е вѣрно, докато не съмъ го провѣрилъ. Това не съмъ направилъ и такова нѣщо не съмъ казалъ. Вие ми дадохте ей сега една бѣлѣжка, която ме кара да вѣрвамъ, че има такова нѣщо, и като провѣря, ще Ви дамъ отговоръ.

Б. Мирски: Моля г. Министра на Обществениятъ Сгради да ми отговори: истина ли е, че напоследѣкъ е билъ уволненъ нѣкой си инженеръ Кашевъ; истина ли е, че тоя господинъ два пѣти е молилъ да се види съ г. министра и той на втория пѣтъ чрѣзъ разсилнитѣ му билъ казалъ да се научи за причинитѣ на своето уволнение чрѣзъ г. г. Статкова и Савова? Ако наистина е уволненъ, кои сж причинитѣ за уволнението на тоя чиновникъ?

Министъръ Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Имамъ честь да отговоря слѣдующето. Истина е, че инженерътъ Кашевъ е уволненъ. Уволненъ е по тия причини, че прѣзъ всичкото врѣме той е бездѣйствувалъ и, откакто азъ съмъ на това мѣсто, никаква дѣятелностъ негова не забѣлжихъ, освѣнъ единственото негово искане да му потвърди нѣкакви пѣтни пари, които му се съдѣвали отъ нѣкоя община за нѣкаква разходка по селата. (М. Такевъ: Той Ви е най-добриятъ инженеръ, г-нѣ министре!) Може би е най-добриятъ. (М. Такевъ: Увѣрявамъ Ви.) Вѣрно е, че той е искалъ да се види съ мене, но азъ или не съмъ ималъ врѣме да го приема, или защото, и да съмъ ималъ врѣме, заетъ съмъ билъ съ по-важна работа, та не съмъ могълъ да му дамъ тая ауденция. Да му съмъ отговорилъ чрѣзъ разсилнитѣ да направи

справка чрѣзъ Статкова и Стефанаки Савовъ за причинитѣ на уволнението му, това не е вѣрно. Това е повече, отколкото може да се каже отъ единъ интелигентенъ човѣкъ какъвто Вие искате да прѣдставите г. Кашева.

Б. Мирски: Не можахъ да разбера, г-нѣ министре, въ какво се състои неговата бездѣятелностъ.

Министъръ Н. Константиновъ: Въ това, че нищо не работи.

Б. Мирски: Отколко врѣме не е работилъ нищо?

Министъръ Н. Константиновъ: Откакто съмъ азъ министъръ не заварихъ нѣщо отъ неговата дѣятелностъ, нито пѣкъ въ туй врѣме, откакто съмъ азъ, нѣкоя бумага да е постѣпила, освѣнъ една. Достатъчно е туй, което обяснихъ въ комисията, когато се разглежда бюджетътъ. Прѣди да бѣде уволненъ, азъ казахъ, че ще го уволня.

М. Такевъ: Кой направи шосето?

Д. Манчовъ: Искамъ двѣ думи да кажа.

Министъръ М. Сарафовъ: По питанята не се говори.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Тишина, г-да! Г-нѣ Лазаръ Дуковъ има думата.

Д. Дуковъ: Азъ искамъ да направя едно питане на г. Министра на Обществениятъ Сгради. Известно ви е, че прѣзъ 1898 г. гр. Провадия на два-три пѣти се занесе цѣлиятъ градъ почти съ всичката стока, която се намираще вътрѣ. Причината бѣше повечето мостове, които се намиратъ вътрѣ въ града, и ония два моста, които се намиратъ срѣшу града, на държавната желѣзница по линията, които сж много тѣсни. Оттогава досега на нѣколко пѣти сж заявявали гражданитѣ чрѣзъ общинското управление и частно на министра още по-рано, и въ онова врѣме, когато се завлѣче — мисля, че бѣше г. Маджаровъ — дохожда самъ той и видѣ до каква степенъ водата е причинила зло и бѣше обѣщавалъ на тия хора, че единъ день ще се поправятъ тия мостове за да не се завлича градътъ. Споредъ тѣхното казване и споредъ писмото, което имамъ азъ, тѣ на нѣколко пѣти сж заявявали на г. Министра на Обществениятъ Сгради и даже, споредъ тѣхнитѣ думи, е имало обѣщание отъ него да се поправятъ тѣзи мостове. (А. Каранешевъ: Когато има агитация, тогава ставатъ тия работи!) Тия граждани отъ само себе си отъ станцията до края на града поправиха цѣлата рѣка, урегулираха я, отвориха я, която дѣйствително сега нѣкакъ по-добрѣ върви. Но тия два моста, които се намиратъ на желѣзницата, сж до толкозъ тѣсни, че нищо не помага на тия регулирана рѣка, когато дойде до самитѣ мостове. Докато мисли г. министърътъ да се протака това

общение от бившите министри, както и от самото него, когато гражданите при един малък дъжд винаги от страх са принудени да изваждат стоката си на края от дюкяна, защото един-два пъти тяхната стока се завлече от водата, търговците пронаднаха съветът, а за дребните недъзи и пита — не им е останала и дреха на гърба. Та сега всеки ден в писмата си до мене и до г. министра молят да се поправят тия два моста. Мисли ли г. министърът да определи време кога тия мостове трябва да се разширят? И трябва ли хората там всекига да седят в тръвога и при един порой трети път да се унищожи градът, както жителите, така и стоката? Искам да отговори г. министърът на това мое питане.

Министър Н. Константинов: Г-да народни представители! Този въпрос е какъ стои. Още в 1897 г., ако се не лъжа, отпусната е била от Министерския Съвет една сума в размер на 25.000 л. за помощ на гр. Провадия, за да поправят това положение обаяно, както го разправи г. Лазарь Дуковъ. Въ постановлението на Министерския Съвет е казано, че се отпуснат 25.000 л. срещу изработена работа. Планъ, обаче, за тая работа, система въ тая работа не е имало, нито се е създавала по-нататък. Общинското управление работило е, представило е сметка, теглили са от тия пари и тия пари са се изхарчили съ изключение на една сума от 7.000 л., която сега се намира въ Българската Народна Банка за сжщата цел. Тази година аз минах покрай Провадия. Там се видях съ мнозина граждани. Видях и тези мостове. Съ мене бяха и инженерите, както по поддръжането, така и по мостовете, и говорихъ върху този въпрос за мостовете, като мен ми се чинеше така, както го обясни д-до Лазарь, че като се разтворят отворите на мостовете, ще има да се изтече водата и ще се улесни работата. От изучаванията, обаче, които по-нататък направихъ, се оказа, че целата местност трябва да се изучи, за да може да се състави един планъ, да се създаде една цѣла система за работата и върху нея да се работи и да се знае: двата ли моста ще се разширят или ще може да се приеме другото мнение, което изказаха инженерите и което е по-цѣлесъобразно, а именно, да се направи един по-широк мостъ, а другият да се затвори. Но за всичко това ще трябва да се изучи въпросът за всичките дърета. Заради туй азъ предлагамъ на Провадийското общинско управление да поемат върху си изучаването на работата, съставяне планъ и система на работата и тогава те иматъ на разположение остатъка от 7.000 л., който ще имъ дадемъ, за да си работят по-нататък. Или же, ако те това не направят, дотогава въ министерството ще направимъ поемните условия за изучаването на тая местност, за да има една система, по която да се работи, и следъ като се приготвят, да се даде на търгъ туй предприятие, па да знаемъ какво да

работимъ, защото една година поправят едната страна, другата година разкопават другата страна, трета година правят мостъ и на четвъртата го събарят. Ето защо сега се работят поемните условия върху това изучаване и ще се даде на търгъ, която сума ще се изплати от остатъка на тия 25.000 л., около 7.000 л., и остатъкът от тия 7.000 л. ще се употреби за тая работа. Другото, което ще остане, ще остане за въ тежест на общинското управление, което ще туря постепенно въ изпълнение тоя планъ. Такова е положението. Да приема по указание днес мостъ да разширимъ, утрѣ да го сънемъ, други ден водостокъ да направимъ — не мога да се съглася, защото не е основано върху едно техническо изучаване, което е необходимо, за да може да се събере цѣлата вода от всичките дърета, които правят тези пакости на гр. Провадия.

Л. Дуковъ: Г-нъ министре! Четири години става откакъ раздърват и всичкото разстояние е най-много 1.000 метра. Може ли въ 4 години да не могат да го измърят? Те само съят, безъ да мѣсят. (Министър Н. Константиновъ: Нищо няма изучено!) Ако бяха работили, 1.000 метра мѣсто щяха да го уредят, а Вие казвате, че отсега насетнѣ ще го изучават. Заради това настоятелно моля да се вземат мѣрки, да се съобщи на инженерите да не протакат или да определят годината, за да знаят гражданите, защото друго-яче иматъ право да заведат процесъ, защото всички загуби, които са станали досега, са станали по причина на тези два моста. Не е виновен градът, че държавата си е построила покрай мостовете... (Не се чува.) и да се споменува че са дадени 25.000 л. И заради това, азъ Ви моля, настояте прѣд инженерите по-скоро да определят кога ще стане това, защото е нужно.

Министър Н. Константиновъ: Нужно е не само на града, но и на железниците.

Д. Колѣвъ: Едно питане имамъ да отпраща къмъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието. От няколко години насамъ, от 3—4 години, Поповската околия ежегодно пострада от градъ. Земледѣлиците от тая околия постоянно плащат за градобитина, но за 1900—1902 г. нито стотинка не имъ се е платило. Тази година на 5 юний пакъ селата от Поповската околия, именно: Дралфа, Джевизли-калфа, Кочашлии и др. са съвършено съсипани. Г-нъ министърът прѣди няколко дена каза, че е направилъ разпореждане, като е заповѣдалъ на касите да имъ отпуснат чинквантино и просо за посѣване. Тези хора са посѣвали тия произведения, но поради продължителната суша нищо не е станало, и сега хората освѣнъ че няма какво да ядат, но нѣматъ и за посѣви. Следователно, питамъ г. министра, дали мисли да направи разпореждане пакъ да се отпусне аванс на тия хора или не?

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Истина е, че положението на земледѣлцитѣ отъ ония околии, които имаха злощастieto да пострадатъ отъ градушка, е отвратително. До мене дохадатъ свѣдѣния ужасни, и, да ви кажа, до толкова по-тежко ми е да получавамъ тия свѣдѣния, като зная, че се явявамъ въ тоя моментъ безсиленъ да помогна. Веднага слѣдъ като бѣше градушката опустошила цѣлата околия, азъ разпоредихъ чрѣзъ земледѣлческитѣ каси да се помогне на земледѣлцитѣ, чрѣзъ отпущане сѣмена за засѣване. Отпуснаха се такива сѣмена, именно, чинквантино, както каза г. запитвачтъ, и просо, обаче въ нѣкои мѣста и особено въ тая околия злощастieto се увеличи съ това, че чинквантиното не могло да израсте, поради голѣмата суша, и положението на тамошнитѣ земледѣлци стана още по-лошо. Трѣбва да призная, че мнозина отъ тия земледѣлци, на които се раздава това сѣме, не сж го засѣли, защото сж го излили, и днесъ тия хора буквално гладуватъ. Какво мога азъ да направя? Казва г. запитвачтъ, че градобитнината за 1900—1902 г. не е платена. За 1900 г. е изплатена. (Д. Колевъ: Вчера направихъ справка и узнахъ, че не е изплатена!) Изплатена е; Вие се бъркате. Азъ съмъ подписалъ всичкитѣ платежни заповѣди. (Отъ лѣвия центъръ: Не е изплатена!) За 1901 г. тѣ сж получили авансъ отъ земледѣлческитѣ каси. Значи, остава само градобитнината за 1902 г. За да мога да бъда и тукъ полезенъ на земледѣлцитѣ, както знаете, азъ внесохъ онова малко законче за привилегиитѣ на каситѣ, за да можемъ да се притечемъ на помощъ, и то въ моменти, когато кредитътъ на земледѣлцитѣ е съвършено изчерпенъ. Азъ внесохъ тоя законъ, за да развѣржа рѣцѣтъ на каситѣ, защото тѣ тогава могатъ да даватъ помощъ, когато знаятъ, че ако дадатъ за сѣме или за прѣхрана, ще могатъ да получатъ привилегии. Но този законъ не е миналъ. Очаквамъ го утрѣ на дневенъ редъ, даже съ спѣшностъ да го разгледаме, та и по този начинъ да се притекатъ каситѣ на помощъ на земледѣлцитѣ. Това се надѣвамъ да стане идущата недѣля. (Д. Колевъ: Или азъ съмъ излъганъ, или Вапитѣ свѣдѣния не сж вѣрни!) Да отидемъ по телефона да попитае!

М. Такевъ: Г-нѣ министре! До Васъ има изпратена депеша — и азъ имамъ копие отъ нея, — отъ Никополската околия, отъ Меченския кметъ, който телеграфира, че касата е стегнала да екзекутира селянитѣ срѣщу заемитѣ, които сж отпущани срѣщу градобитнината, та Ви молятъ да заповѣдате на каситѣ да спратъ — въ това работно врѣме да не прѣслѣдватъ земледѣлцитѣ. Имате такава депеша и Вие.

Министъръ П. Абрашевъ: Ще Ви отговоря. Отъ много мѣста се получаватъ оплаквания, че каситѣ били стегнали земледѣлцитѣ да повѣрнатъ оиъзи аванси, които имъ сж отпущани срѣщу

градобитнината за 1900 г. (М. Такевъ: За 1901 г.) Трѣбва да кажа на господата, че азъ съмъ направилъ общо разпореждане за всички мѣста, до харманъ земледѣлцитѣ да се не закачатъ, снопетѣ имъ да се не секвестиратъ и на едри имъ добитѣкъ да се не туря ржка. Обаче, има единични случаи, дѣто се прѣслѣдватъ хората отъ страна на каситѣ. Но знаете ли, г-нѣ Такевъ, кои се прѣслѣдватъ? Отчаянитѣ батакчии. Между селянитѣ земледѣлци има такива отчаяни батакчии, които могатъ да се накаратъ да платятъ само като ги прѣслѣдватъ. (Д. Драгиевъ: Тѣ сж станали такива отъ лихваритѣ.) Азъ признавамъ, тѣ сами не сж виновни. Ето какъ ставатъ тѣзи работи. Още на зеленiца се прѣпродава реколтата на единъ лихваринъ. Падне снопъ, снопътъ го прибира лихварътъ, не го прибира касата. Касата има да взема 30 пжти повече, защото тя 30 пжти по-често е отивала на срѣща на нуждитѣ на земледѣлцитѣ, и тя фактически не може да получи нищо. Ето защо въ такъвъ случай касата чрѣзъ своитѣ органи е туряла ржка било на снопе, било на добитѣкъ, и по този начинъ е успѣла да прибере нѣщо.

Прѣди нѣколко дена г. Драгиевъ бѣше отправилъ къмъ мене едно питане за случката въ с. Сюлменлий, Чирпанска околия. Азъ разпоредихъ да се спре изпълнението. И какво се оказа? Оказа се, че изпълнението не е била обща мѣрка, а само спрѣмо двама-трима души, които се отличавали съ подобенъ начинъ на изплащане спрѣмо каситѣ. И азъ имамъ тукъ рапортъ на ржка, който не искамъ да ви отегчавамъ да ви чета, но ако бихъ ви го прочелъ, вие бихте се убѣдили, че каситѣ въ цѣла България, ако тукъ-тамъ правятъ отстъпления отъ наредбата ми, правятъ ги спрѣмо единични личности, отъ които аслж нищо не може да се вземе. (Д. Забуновъ: Отъ това се вижда, г-нѣ министре, че тѣзи хора сж съсипани отъ лихваритѣ.) Да, признавамъ, че сж съсипани отъ лихваритѣ. Ако желае Народното Събрание, азъ ще прочета този рапортъ, за да видите какъ стои работата.

Я. Забуновъ: Хубаво бѣше да го прочетете. (Гласове: Нѣма нужда.)

Министъръ М. Сарафовъ: Дайте го на г. Забунова или на г. Драгиева да го прочетатъ на другаритѣ си.

Д. Драгиевъ: Прочете го, г-нѣ министре!

Министъръ П. Абрашевъ: Има господа, които не желаятъ.

Д-ръ П. Гудевъ: Дайте имъ го да го прочетатъ.

Министъръ П. Абрашевъ: Ще имъ го дамъ.

Д. Влаговъ: Азъ искамъ да донеса до свѣдѣние на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи едно без-

законие, извършено от единъ окръженъ управителъ. Работата се състои въ слѣдующето. Чл. 59 отъ правилника за счетоводството и дѣловодството на селскитѣ общински управления гласи: (Чете.) „Размѣрътъ на годишната плата на общинскитѣ писари не може да бѣде по-малка отъ 600 л. и по-голяма отъ 1500 л.“, а чл. 60 отъ сѣщия правилникъ опрѣдѣля какви сѣ длѣжноститѣ на селскитѣ писари. Тѣ сѣ многообразни: единъ селски писаръ изпълнява и длѣжностъ писарска, и длѣжностъ сѣдийска, и длѣжностъ административна, финансова и т. н. Чл. 60 забранява на селскитѣ писари да се занимаватъ съ каквото и да било занятие, било адвокатство, било търговия, или каквото и да е друго занятие, вънъ отъ писарската длѣжностъ. Обаче, Старозагорскиятъ окръженъ управителъ, по неизвѣстни причини, взелъ че намалилъ заплатитѣ на селскитѣ писари (Д. Драгиевъ: Измѣнилъ ги е, защото пропадна тамъ цанковистката листа.) въ повече отъ 45 села — отъ 480 до 540 най-много; значи, заплатата на тѣзи селски писарие остана отъ 480—540 най-много. (Д. Драгиевъ: Има кметове въ тази околия, на които заплатата е намалена на 360 л.) Значи, най-малката заплата е 480 л., когато най-малката заплата на селския писаръ трѣбва да бѣде 600 л. Сега, като донасямъ до свѣдѣние на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи туй беззаконие, питамъ: извѣстно ли Ви е то и, ако Ви е извѣстно, какви мѣрки сте взели противъ туй беззаконие на окръжния управителъ въ Стара-Загора; а ако не Ви е извѣстно, какви мѣрки мислите да вземете противъ туй беззаконие, което не би трѣбвало да се върши, защото въ правилника точно е опрѣдѣлено каква трѣбва да бѣде най-малката заплата на селскитѣ писари? Окрѣжниятъ управителъ нѣма право да я намалява по-долу.

Министъръ А. Людскановъ: Не ми е извѣстно. Земамъ бѣлѣжка, ще направя справка, ще събера свѣдѣния и ще ви отговоря.

Д. Влаговъ: Едно друго питане имамъ да отпраща къмъ г. Министра на Обществениѣ Сгради, Пѣтищата и Сѣобщенията. Имамъ свѣдѣния, че на всички служащи по поддържането е изплатено плататата за миналия мѣсець, обаче на работниците по мостовата секция и донесъ не е изплатена плататата имъ. Когато тѣ сѣ се обърнали къмъ министерството и сѣ поискали да знаятъ, защо не имъ е изплатена плататата, казали имъ, че бюджетътъ на министерството още не билъ приетъ и додѣто не бѣде публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, дотогава нѣма да имъ бѣде платено, когато на всички други е платено, а на работниците по мостовата секция не е платено. Азъ питамъ г. министра: на какво основание се прави туй?

Министъръ Н. Константиновъ: Кога мостова секция?

Д. Влаговъ: Около София.

Министъръ Н. Константиновъ: Азъ не зная такава мостова секция.

Д. Влаговъ: По мостовѣтѣ които работятъ.

Министъръ Н. Константиновъ: По мостовѣтѣ и шосетата?

Д. Влаговъ: Да!

Министъръ Н. Константиновъ: Тѣ сѣ изплатени.

Д. Влаговъ: Азъ имамъ такива свѣдѣния, — че не сѣ изплатени.

Министъръ Н. Константиновъ: Азъ нѣмамъ такива свѣдѣния. Имаше само една единствена молба отъ Халтата въ Русе. Тамъ чиновникитѣ не бѣха получили и бързаха да получатъ. Разрѣшихме имъ да взематъ взаимнообразно отъ сумитѣ, които има въ станцията, дотогава, додѣто се оформи бюджетътъ. Останалитѣ получаватъ. Засега не мога да кажа друго, освѣнъ че това не е вѣрно, защото ако имаше подобно нѣщо, нѣха да ми заявятъ.

Д. Влаговъ: Днесъ работници ми казаха, че не сѣ получили заплатата си.

Министъръ Н. Константиновъ: Днесъ азъ бѣхъ въ дирекцията на постройкитѣ и нѣмахме нищо подобно постѣжнито.

М. Такевъ: Къмъ г. Министра на Финанситѣ едно питане. Извѣстно ли е на г. Министра на Финанситѣ, че бившиятъ бирникъ при Татарпазарджикското градско-общинско кметство, който бѣ далъ 25.000 л. гаранция, за да изпълнява тази длѣжностъ, бѣ отстраненъ отъ градския свѣтъ? Нѣколко пѣти давалъ заявление въ Министерството на Финанситѣ да му се освободи гаранцията, обаче и досега министерството освѣнъ че не му освобождава гаранцията, но и нищо не му отговори.

Второ. Знае ли г. Министърътъ на Финанситѣ, че днешниятъ градски бирникъ, Кръстю Николовъ, служи вече повече отъ 4—5 мѣсеца безъ никаква гаранция, въпрѣки съответствующия законъ за градскитѣ общини, че бюджетътъ е повече отъ 25.000 л.?

Министъръ М. Сарафовъ: До мене не се касае това.

М. Такевъ: До Васъ се касае.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ не зная за тази гаранция. Ако е искана, то трѣбва да е искана отъ Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи.

М. Такевъ: Мисли ли г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи, че може да продължава така работата?

Министъръ А. Людскановъ: Ще направя справка.

М. Такев: Още едно питане към г. Министра на Вътрешните Работи. (Министър А. Людсканов: Нали беше последно?) Сега го получихъ. Ще Ви дамъ и това писмо. Напоследъкъ г. Министърът на Вътрешните Работи е назначилъ за полицейски приставъ въ Варна нѣкой си грѣкъ Пандели Скарличевъ, който е човѣкъ почти отъ улицата, безъ никакво образование. (Министър А. Людсканов: Не е истина!) Законътъ, обаче, за полицейската стража и за приставитѣ точно опредѣля, какво образование трѣбва да иматъ. Азъ взехъ закона, но за да не ви отечавамъ, нѣма да го чета — вамъ е извѣстенъ. Вѣрно ли е, че този човѣкъ не удовлетворява изискуемия цензъ?

Министър А. Людсканов: Не е вѣрно. Има гимназиално образование, свършилъ е въ Цариградъ!

М. Такев: Има ли министерството документи, за че той удовлетворява този цензъ?

Министър А. Людсканов: Имамъ свѣдѣния отъ окръжния управителъ.

М. Такев: Защото азъ Ви заявявамъ, че Вамъ е съобщено, че този човѣкъ притежава документи за нѣкакво образование, обаче никакви документи за нѣкакво образование той не притежава.

Министър А. Людсканов: Ще направя точна справка и ще Ви отговоря.

М. Такев: Моля Ви да вземете бѣлѣжка за това и да направите справка.

С. Ицков: Ще направя едно питане къмъ г. Министра на Обществения Сгради. Постройката на железопътната линия Радомир—Кюстендил—Границата бѣше изучена, даже половината землена работа изработена, дава се на търгъ и послѣ се осуети — просто стана нещастна. Ще моля г. Министра на Обществения Сгради да каже: има ли намѣрение правителството да строи тази линия или не?

Министър Н. Константинов: Длъженъ съмъ да отговоря по този въпросъ кратко. Министерството или правителството има намѣрение да строи тая линия и много други полезни линии, но ще го извърши тогава, когато има срѣдства.

Я. Сакжзов: Едно питане къмъ г. Министра на Вътрешните Работи. Въ Хюсенче, Разградска околия, отъ единъ мѣсець върлува скарлатина. Тамъ е билъ пратенъ единъ пѣтъ лѣкаръ; спрѣна била донѣдѣ болестта. Подиръ, като си отишълъ лѣкарътъ, болестта продължавала да взима по-широки размѣри и прѣзъ къща, прѣзъ двѣ имало болни и прѣзъ день сж умирали по едно дѣте отъ

нѣкои къщи. Пратили сж стражари да пазятъ, щото отъ селото да не излиза никой, не ги пушали въ Разградската болница; пазѣли стражари селото имъ и се хранили на смѣтка на селото; а лѣкаръ не имъ пращали. Тѣй щото, хемъ дѣцата имъ мратъ отъ болестта, хемъ хранятъ стражаритѣ. (И. Георговъ: Тѣ сж селяни — нека мратъ!) Знае ли г. министърътъ?

Министър А. Людсканов: Не зная това нѣщо.

Я. Сакжзов: Ако узнаете, дали ще вземете мѣрки, въ скоро време да се помогне на тия хора? Менѣ ми се струва, ние много често питаеме тукъ и не знаемъ какво става съ тия питання: взематъ ли се мѣрки, или потѣватъ нѣдѣ. Това е интересно да се знае.

Второ едно питане, г-нѣ министри. Тукъ, не далечъ отъ София, има с. Владая, въ което, между прочемъ, и азъ живѣя сега; въ туй с. Владая отъ единъ мѣсець насамъ до 30—40 души конни стражари нощно време прѣкарватъ конетѣ си изъ ливадитѣ на хората и за около 200 л. врѣда сж направили; на нѣкои хора има по 20—30 л. направена загуба — опустошили имъ сж ливадитѣ. Какво пазятъ тия хора? Може би харамии или македонци, то е ваща работа; но стоката на тия хора кой ще плати? Позволено ли е на нашитѣ стражари, когато отидатъ по служебни обязанности, да живѣятъ по единъ реквизиционенъ начинъ, или ако не самитѣ тѣ, то поне конетѣ имъ? Питамъ, г-нѣ министри, тия хора кому да се оплачатъ и какво да правятъ? За 200 л. има опустошени ливади. Сега вече ги нѣма тия стражари. Вързватъ конетѣ си, цѣла нощъ пасатъ и сутрина си отиватъ. Не знаете ли това нѣщо?

Министър А. Людсканов: Не зная.

Я. Сакжзов: Какво смѣтате да направите?

Министър А. Людсканов: Свършете, ще Ви отговоря.

Я. Сакжзов: Отговорѣте.

Министър А. Людсканов: За първото не зная нищо. Какъ се казва селото? (Я. Сакжзовъ: Хюсенче, или на български Осенецъ, Разградска околия.) Ще направя справка, г-нѣ Сакжзовъ, и ако е дѣйствително така, разбира се, то е наша длъжностъ — ще пратимъ лѣкаръ.

За второто питане истина е, че стражари нощемъ ходятъ изъ дефилето по караулъ, ходятъ за да изпълняватъ своята служба, но никой досега не се е оплакалъ, че нѣкой нѣкому е нарушилъ имуществото. Нѣма освѣнъ да подадатъ заявление до мене и ще провѣря какъ стои този въпросъ.

Я. Сакжзов: Селянитѣ се чудятъ какъ да се обърнатъ.

Министъръ А. Людскановъ: Тѣ знайтъ кждѣ да се обърнатъ.

Ф. Симидовъ: Да не сж окосени ливадитѣ?

Л. Сакжзовъ: Не сж окосени!

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ Мирски ме бѣше питалъ прѣди нѣколко дена, послѣдната година колко солъ се произвела въ Анхиало. Произведена е въ 1899 г. 19¼ милиона килограма, въ 1900 г. — 2.300.000 кгр., въ 1901 г. — 3.700.000 кгр.

Питахте ме: дали е имало контролоръ, който да пази. Не е имало. Управителтъ на митницата срѣщу едно възнаграждение отъ 300 л. ходилъ е да надзирава произвеждането. Тази година въ бюджета прѣдвидѣхме контролоръ въ Анхиало и Созополъ, за да пази.

К. Мирски: Доволенъ съмъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Пристъпваме къмъ дневения редъ — на първо мѣсто, продължение разискването интерпелацията на г. Ю. Теодоровъ за Българската Народна Банка. Г-нъ Т. Теодоровъ има думата.

Т. Теодоровъ: Г-да прѣдставители! Въ миналото засѣдание, въ сѣбота, на края на засѣданието, азъ направихъ своитѣ забѣлѣжки относителна причинитѣ, съ които г. Министърътъ на Финанситѣ искаше да оправдае станалитѣ злоупотрѣблениа въ Българската Народна Банка прѣзъ течение на нѣколко години. Тогазъ, именно, азъ казахъ, че не може да се извинятъ неправомерноститѣ, да не кажа пакъ злоупотрѣбленията, въ Българската Народна Банка съ това, съ което г. министърътъ искаше да ги обясни и даже извини — че течението било такова, врѣмето било такова и банковитѣ чиновници, на които сж повѣрени банковитѣ капиталы, сж се увлѣкли отъ това течение и опропастили частъ отъ банковитѣ капиталы. Азъ бѣхъ казалъ, че такова течение не може да се признае, че е съществувало въ България, течение да се злоупотрѣбляватъ пари и да се прѣскаатъ. Азъ казахъ, че ако съ това се искаше да се каже, че въ него врѣме всѣки е злоупотрѣблявалъ, това не е вѣрно, защото всѣки, който е злоупотрѣблявалъ, трѣбва да прѣтърпи наказание било тогава, било послѣ. Ако ли се правѣше намекъ на това, че въ него врѣме е имало единъ подеъмъ въ прѣдприемчивостта на българскитѣ индустриалци и търговци, че тогава всички сж трѣгнали, както се каза отъ г. Киркова, да се обогатяватъ чрѣзъ различнитѣ прѣдприятия, индустрии, или търговии, то и въ такъвъ случай, банковото управление не може да се извини, защото не е задѣлжено съ никой законъ да поддържа индустрията или търговията у насъ, да насърчава като отпуска пари въпрѣки банковия уставъ. Законътъ за насърчение мѣстната индустрия, който е създаденъ въ 1894 г. и който направи своя

ефектъ тогава, прѣдвижда, по кой начинъ се насърчава търговията и индустрията — правятъ се извѣстни отстъпки въ прѣвоза на извѣстни стоки по нашитѣ държавни желѣзници, прави се отстъпка въ митата, отъ патентъ и други държавни даждии и съ това се свършва. Но Банката никждѣ не се задѣлжава да прави нѣкакви улеснения на търговията или индустрията. Слѣдователно, и това извинение е много неоснователно. Ако ли се искаше да се каже това, което г. Кирковъ ми забѣлѣжи въ парантесъ, че шконтонитѣ комитети сж се състояли отъ високопоставени лица, които сж имали влияние и сж причината на тия злоупотрѣблениа, т. е. тѣ сж увлѣкли Банката, то и това обяснение, което е правила Банката, когато е полемизирала съ в. „Миръ“ и въ своитѣ официални рапорти, като е искала да стовари на шконтония комитетъ всичката отговорност — и това обяснение не е състоятелно. Сега азъ ще искамъ да поддрѣпя тия свои казвания съ нѣкои цитати най-напрѣдъ отъ закона за Банката и устава, и послѣ съ други нѣкои съображения.

По въпроса, че Банката не е длѣжна да насърчава по който и да е начинъ, както е насърчила Спира Ачковъ, мраморната кариера въ Бѣлово, тухларската фабрика и кожарската фабрика, нѣма нужда много да настоявамъ. Азъ даже ще кажа, че на Банката е било изрично запрѣтено отъ нейния уставъ да не насърчава индустриални прѣдприятия. Въ закона, който е създадъ Българската Народна Банка — говори за послѣдния законъ отъ 1885 г., — и въ устава отъ сѣщата година много добри мѣрки на прѣдпазливостъ сж прѣдвидени, за да не могатъ банковитѣ капиталы да бждатъ злѣ употребени, за да не пропаднатъ. Защото парата е много съблазнително нѣщо, нѣщо хилледжийско, което може да измами нѣкои. И между другитѣ правила, които сж прѣдвидени много подробно, какъ може да се отпускатъ отъ Банката пари на българскитѣ граждани, търговци или индустриалци, казано е въ чл. 7 на закона за създаване на Банката: (Чете.) „На Българската Народна Банка строго се запрѣтиватъ операциитѣ, непрѣдвидени въ настоящия законъ, а особено играето на борсата“. Азъ подчъртавамъ първо: строго се запрѣтвява. Втора алинея: (Чете.) „Тя не може да дава на заемъ пари срѣщу индустриални акции, нито да взема участие прѣмо или косвено въ индустриални или търговски прѣдприятия“ и пр. Значи, съ тия прѣдпазливии мѣрки, които законътъ съ такава повелигелностъ прѣпорѣчва, на банковото управление е запрѣтено да се интересува прѣмо или косвено въ индустриалнитѣ или търговски прѣдприятия и, слѣдователно, то нѣма право да насърчава. Тукъ интересуването не трѣбва да се разбира само въ смисълъ да не става Банката съдружникъ прѣмъ или косвенъ, но въ смисълъ да си не ангажира капиталитѣ въ подобни прѣдприятия, освѣнъ по начина, който прѣдвждатъ законътъ и уставътъ. Какъвъ е този начинъ? Банката да дава пари подъ ипотека, и то

първа ипотека, на имотъ, цѣната на който опрѣдѣля една специална комисия, и то само извѣстенъ опрѣдѣленъ отъ устава процентъ отъ стойността на имота може да се даде; да дава пари срѣщу залогъ на ключе злато или други драгоценни метали или срѣщу други цѣнни прѣдмети, които се взематъ въ залогъ; да дава срѣщу гарантѣ, за които тоже се прѣдвижда по кой начинъ се опрѣдѣля кредитоспособността имъ; но да прави кредити на индустриални и търговски прѣдприятия, слѣдъ като описва и вижда дали вървятъ добръ, да прави кредитъ срѣщу подписа на управителнитъ свѣти на подобни прѣдприятия, както се констатира тукъ, или, което е още по-лошо, членове отъ управителния свѣтъ на Банката да взематъ участие въ такива индустриални прѣдприятия, да взематъ сами акции и едновременно да управляватъ и Банката, и други индустриални учрѣждения, както тукъ се посочватъ случаи, — това очевидно строго е запрѣтено отъ устава.

Министъръ М. Сарафовъ: Обичате ли да кажете нѣкои случаи, дѣто членове на управителния свѣтъ на Банката сж били членове въ управителнитъ свѣти и на другитъ дружества тукъ? За Русчукъ и Варна знаемъ, но тукъ дали има не знаемъ. Вие бѣхте Министъръ на Финанситъ тогава и, може би, знаете.

Т. Теодоровъ: Зная, че членове отъ управителния свѣтъ на Банката имаха отъ кожарското дружество много акции.

Министъръ М. Сарафовъ: Членове въ управителни свѣти да сж били, знаете ли?

Т. Теодоровъ: Не зная, не мога да утвърдя положително, но мисля, че г. Караджовъ е билъ членъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Защото азъ се мъчихъ да намѣря, дали сж били нѣкои отъ тѣхъ членове въ нѣкой управителенъ свѣтъ, но не можахъ да намѣря. Ако Вие знаете, ще Ви бѣда благодаренъ, ако можете да ми укажете случаи.

Т. Теодоровъ: Зная въ всѣки случай, че акции сж имали и, слѣдователно, като сж давали кредитъ на това дружество, то е било съ цѣлъ да направятъ авантажъ на себе си като акционери, а не на други.

Та, искамъ да кажа, моята мисль не е да обвинявамъ нѣкого, защото за всѣки отдѣленъ случай трѣбва да стане основателно изслѣждане, за да можемъ да се произнесемъ; но моята мисль бѣше, че уставътъ на Банката и законътъ, който я създава, не само не даватъ право на банковото управление да отиде да насърчава търговията и индустрията въ България, но му запрѣщаватъ това, като казватъ, че ти ще правишъ само онѣзи операции, които изрично сж прѣвидени въ закона, а всичко друго ти се запрѣщава. Слѣдователно, това извинение, че

Банката трѣбвало да насърчава индустрията, не струва нищо.

Другото извинение, че шконтовитъ комитети били въвели въ заблуждение Банката, е така сжщо неоснователно, защото, трѣбва да забѣлѣжа най-напрѣдъ, въ закона за създаването на Банката и въ устава ѝ се прѣдвиждатъ шконтови комитети въ Банката, но не се опрѣдѣля никѣдъ положително, изрично, ясно и изчерпателно какви сж правата на шконтовитъ комитети. Азъ бихъ могълъ сега да ви цитирамъ всички членове, които се отнасятъ до това, за да видите, че не сж опрѣдѣлени строго какви сж правата на тия комитети. Напр., чл. 16 отъ закона за създаването на Банката, който прѣдвижда шконтовитъ комитети, казва тѣй: „При централното сѣдалище на Банката и при всѣки нейнъ клонъ се нарежда по единъ шконтовъ комитетъ, който състои отъ управители или директора и отъ шестъ изборни члена, които градскиятъ и окръжниятъ свѣти на тоя градъ, дѣто се намира сѣдалището или клонътъ, въ съединено засѣдание избиратъ въ двойно число кандидати по за една година измежду лицата отъ търговското или промишленото съсловие. Изборнитъ членове на шконтовитъ комитети се потвърждаватъ отъ Министра на Финанситъ, откакъ се вземе мнѣнието на управителния свѣтъ на Банката. Тѣ получаватъ по едно възнаграждение на засѣдание, което възнаграждение ще се опрѣдѣли въ устава.“ Туй е всичко, което е казано за шконтовитъ комитети. Каква е тѣхната компетентностъ, за какво тѣ служатъ, до каква степенъ тѣхнитъ мнѣния сж задължителни — нищо не е казано. Има другъ единъ чл. 13 отъ закона за учрѣдението на Банката, който казва, че въ засѣданието на управителния свѣтъ взиматъ участие по редъ и двама членове отъ шконтовия комитетъ, който е при централното сѣдалище на Банката. Въ устава се казва, че тѣхниятъ гласъ е само съвѣщателенъ. Значи, въ закона компетентността, правата на шконтовитъ комитети не сж опрѣдѣлени. Въ устава сжществува сжщата неясностъ. Въ устава на Българската Народна Банка има прѣвидено по-точно каква е компетентността на опѣнителнитъ комисиѣ и каква е тѣхната отговорностъ даже, но за шконтовитъ комитети пакъ нищо не се казва. Отъ тази неясностъ на устава и на закона азъ винаги съмъ правилъ заключение, че шконтовиятъ комитетъ е по-скоро едно учрѣждение съвѣщателно, а не едно учрѣждение, което да може въ нѣщо съ своитъ дѣйствиѣ да ангажира капиталитъ на Банката. (Министъръ М. Сарафовъ: Това произлиза отъ принципа, че капиталътъ е нашъ, а не на шконтовия комитетъ.) Това произлиза не само отъ тоя принципъ, а и отъ изричното прѣдписание на закона, защото въ чл. 13 е казано: „Управлението на Българската Народна Банка и на всичкитъ нейни операции се въврѣватъ не на шконтовия комитетъ, а на управителя на Банката, който се назначава отъ Княза, по прѣдставление

отъ Министра на Финансите. Той, управителят, има за съветници четирма администратори или началници на отдѣлитѣ, назначени отъ Княза, по прѣдставление отъ Министра на Финансите. Управителят на Банката и администраторитѣ не могатъ да бѣдатъ уволнени“ и т. н. Значи, тукъ имаме изрично прѣдписание, че капиталътъ се повѣрва нему, и не само капиталътъ, но и управлението, и всички операции на Банката се повѣрватъ на управителя и на неговитѣ съветници. Така че, и отъ други нѣкои прѣдписания на устава — нѣма да ги чета сега — се вижда, че за всичко, което върши Банката, отговаря на първо мѣсто главниятъ управителъ, а послѣ администраторитѣ, които сж членове на управителния съвѣтъ, и директоритѣ на кловетѣ. Така напр., въ чл. 36 отъ устава се казва, въ отдѣла какъ се даватъ заеми въ залогъ на недвижими имоти и пр. (Чете.) „Слѣдъ получаване на заявлението, Банката се отнася къмъ оцѣнителната комисиия (чл. 93) на околията, въ района на която лежи залагаемиятъ имотъ“. Слѣдъ туй оцѣнителната комисиия се произнася и най-послѣ се казва: „Това опрѣдѣление се прѣгледва и количеството на заема се опрѣдѣля окончателно отъ **управителния съвѣтъ на Банката**“. Значи, той е, който въ края на краищата разрѣшава заема, а шконтовитѣ комитети иматъ значение на чисто съвѣщателно учрѣждение. Ето защо, когато азъ пръвъ пжтъ чухъ отъ устава на г. Тенева по едно мое лично запитване за работитѣ на Банката, че шконтовиятъ комитетъ е увлѣкълъ Банката, че шконтовиятъ комитетъ е отпушалъ тия кредити, азъ още тогава му казахъ, че шконтовитѣ комитети, споредъ както азъ можахъ да разбера отъ четенето на закона и устава, нѣматъ право да се разполагатъ съ капитала на Банката, че за капитала на Банката сте отговорни. Виде лично, заедно съ Вашитѣ съветници, и му казахъ, че съ туй насърчение на индустрията, което мислите че правите и съ което мислите че оправдавате вашитѣ дѣйствия, бждѣте увѣрени, че единъ денъ ще продадатъ вашитѣ къщи и къщитѣ на вашитѣ колеги за попълнение на недостатъка, който би се образувалъ. Това му казахъ лично и днесъ азъ пакъ заявявамъ прѣдъ Народното Собрание, че отъ разглеждането на устава на Банката не може по никой начинъ управлението на Банката да се уговори съ това, че шконтовитѣ комитети отпушали кредититѣ. Нѣщо повече. Когато въ 1898 г. се бѣше направила ревизия и се получи рапортъ за 1897 г., констатирано бѣше, че въпрѣки кредититѣ, които шконтовитѣ комитети сж опрѣдѣляли, банковото управление ги е надминало много повече, е дало нѣщо повече, отколкото тѣзи шконтови комитети сж прѣдвидѣли. Така че, даже ако имаше единъ параванъ, едно покривало, за да може да послужи на членовѣтъ на управителния съвѣтъ, въ лицето на шконтовия комитетъ, това покривало не можеше да покрие всичкитѣ нередовности на Банката. Така че, азъ намирамъ, какво из-

винението за шконтовитѣ комитети е неоснователно.

Но то не е основателно и по други съображения. Г-нъ Кирковъ мисли, напр., че членовѣтъ на шконтовия комитетъ сж се назначаваха като членове отъ правителството, или, като се избирали отъ градскитѣ и окръжнитѣ съвѣти, влизали сж партизани и тия партизани сж имали за цѣль да фаворизиратъ съпартизанитѣ си. (Г. Кирковъ: Че сж влизали партизани, това е вѣрно.) Азъ ще ви кажа, че отъ внимателното разглеждане на случаитѣ, дѣто се констатираше нередовности голѣми, тѣзи, напр., които сж посочени тукъ съ интерпелацията на г. Теодорова, и други, които може да се посочатъ, ще се убѣдите, че участвуващитѣ лица въ разграбването и злоупотреблението на банковитѣ капитали съвсѣмъ не сж хора съ политическата боя на правителството, което е управлявало прѣзъ 1894 до 1898 г., а почти 9/10 принадлежатъ къмъ другитѣ разни политически групи, а най-много сж хора безцвѣтни, непринадлежащи на никоя партия и които се занимаватъ само съ гешефта си, и, което може да се констатира, всички сж близки хора на банковото управление, а самото банково управление, вие знаете, отъ 1894—1898 г. не е прѣтърпѣло никакви съществени измѣнения, то си бѣше много отъ по-рано и не може да се заподозри въ нѣкаква политическа симпатия къмъ управляващата тогава партия. Нѣщо повече ще ви кажа. Шконтовитѣ комитети сж избираеми, споредъ този членъ отъ закона, който азъ ви цитирахъ, отъ съединеното присѣдствие, отъ съединеното засѣдание на окръжния съвѣтъ и градския съвѣтъ въ мѣстото, задѣто тѣ се избиратъ. Сега, ако приемете, че въ градския съвѣтъ всички сж партизани на правителството, че въ окръжния съвѣтъ всички сж партизани на правителството, не изпускайте и това, че тѣзи хора сж длъжни да избератъ не нѣкои големи, а нѣкои видни търговци и индустриалци, както казва законътъ, и то въ двойно количество кандидати, по 12 души, и да ги прѣдставятъ на банковото управление, а то да избере отъ това двойно количество лица само онѣзи, които внушаватъ довѣрие, и да ги прѣдстави на г. Министра на Финансите да ги одобри. Значи, тукъ партизанството много не може да помогне или да поврѣди. Ако банковото управление, прѣзъ ржцѣтъ на което минава единъ списъкъ съ двойно количество кандидати, които трѣбва да удовлетворяватъ изискванията на закона и устава на Банката — да бждатъ видни търговци и индустриалци, — вземе и избере отъ тѣхъ само добритѣ и ги прѣдстави на министра, никаква врѣда отъ това не може да има. То, банковото управление, ако види, че градскиятъ съвѣтъ и окръжниятъ съвѣтъ сж избрали за кандидати за членове на шконтовия комитетъ хора несъстоятелни, хора, които се ползватъ съ лошо реноме въ тоя градъ, длъжно е да даде мнѣние на Министра на Финансите и да ги не прѣдстави за одобрение, и естествено е, че Министърътъ на Финансите, като вземе

прѣдъ видѣ мнѣнието на банковото управление, като види, че банковото управление не ще тѣзи хора, ще да касира избора, ще да прѣдпише на това съединено присъствие на градския и окръженъ съвѣтъ да избере други лица за кандидати. И забѣлѣжете, г-да народни прѣдставители, че банковото управление, което иска да се скрие задъ тѣзи членове на шконтовия комитетъ, винаги — поне азъ направихъ и сега справка — отъ 1894 до 1898 г. е получавало утвърждение на отѣзи лица, които то е прѣдставляло, и никога не му е било казано: „не утвърждавамъ тия, а утвърждавамъ ония“; винаги то е имало списъкъ на двойно количество кандидати за градоветѣ Бургазъ, Варна, Русе, Пловдивъ и София, и които лица то е избирало отъ листата и прѣдставлявало, винаги тѣ сж се и утвърждавали. Азъ си припомнямъ нѣщо по-характерно, — че въ началото на 1899 г., когато ми се прѣдстави списъкътъ на лицата за да утвърдя за тукашния шконтовъ комитетъ 6 души измежду 12-тѣ, които бѣха избрали тѣ, и като видѣхъ въ числото имъ едно лице, за което отъ рапорта за 1898 г. имахъ свѣдѣния, че е потънало до уши въ борчове, азъ си позволихъ, пръвъ азъ, да направя измѣнение и да кажа на Банката, че не утвърждавамъ само този господинъ, а вмѣсто него поставихъ другъ отъ избранитѣ кандидати. И знаете ли какво стана? Слѣдъ като ме молиха по телефона отъ Банката да не отиѣнявамъ това лице, защото то именно трѣбвало въ шконтовия комитетъ, и слѣдъ като азъ отказахъ да удовлетвори тази молба — това е направено съ приказъ № 10, обнародванъ въ брой 8 на „Държавенъ Вѣстникъ“, пръвъ януарий 1899 г., — подиръ моето оттегляне отъ министерството, моятъ замѣстникъ, бившиятъ директоръ на Банката, идва и отиѣнява тая приказъ, за да възстанови този човѣкъ на мѣстото му, за да не би да дойде онова лице, което Банката не искаше за членъ на шконтовия комитетъ. Така че, който си даде трудъ да проучи какъ се образуватъ тѣзи шконтови комитети, че се даватъ на банковото управление двойно количество лица, че това банково управление има право да избере половината, да ги прѣдстави на Министра на Финанситѣ, той да ги утвърди съгласно мнѣнието на Банката, — ще разбере, че членоветѣ на шконтовия комитетъ не сж нищо друго, освѣтъ хора, които се рекомандуватъ и приематъ отъ Банката, и, слѣдователно, не може банковото управление, което има голѣма отговорностъ въ начина на съставляването на тия комитети, да каже, че тѣ сж виновни. Ами ако сж били такива, защо ги е прѣдставлявало да ги утвърди министрътъ тази година, догодина, трета, четвърта? Така че, и този мотивъ е несъстоятеленъ.

Че има злоупотребления и нередовности въ Банката, това е безспорно. И моето впечатление е, че 4—5.000.000 банкови пари ще пропаднатъ отъ неситурността на операциитѣ ѝ. Може да съмъ малко песимистъ, (Министръ М. Сарафовъ: Песимистъ сте!) може да прѣувеличавамъ, но моето

впечатление по всичко, което съмъ могълъ да разбера и изуча, е такова.

П. Каравеловъ: Вие колко мислите, г-нѣ Сарафовъ, като казвате, че г. Теодоровъ е песимистъ?

Министръ М. Сарафовъ: Моля Ви, не ме питайте за това нѣщо!

Т. Теодоровъ: Нѣма съмнѣние, че всѣко едно прѣдприятие, всѣка една банка може да загуби. Загубитѣ сж нѣщо естествено, толкозъ естествено, колкото и печалбитѣ. Но въ нашия случай загубитѣ сж много фразантни и мѣчно извинителни. Ето защо азъ мисля, че само съ това казване, че всѣко прѣдприятие, което печели, може и да загуби, че загубитѣ сж естествени, ние не можемъ да гудимъ върху въпроса едно було и да минемъ по-нататъкъ, а ще трѣбва да се разгледа всѣки единъ случай по отдѣлно и да се види не само доколко сж спасени отъ точка зрѣние формална прѣдписанията на устава или закона, ами да се види сама по себе си операциата не стои ли нѣкакъ на чурукъ, или не е ли фиктивна. Може даже формитѣ да сж спасени, а въ смѣцностъ да се съгледа, че тая операциа е направена по хатжръ или по лично благоволение. Трѣбва всѣки единъ отъ тѣзи случаи да се изучи, а за да се изучатъ тия случаи, г-да народни прѣдставители, азъ мисля, че не може да се назначи една анкета направо отъ Народното Събрание. (Г. Кирковъ: Сега разбрахме!) Първо, защото мисля, че по общитѣ правила не е Народното Събрание, което трѣбва да упражнява контролъ върху учрѣжденията на страната, а е правителството, което трѣбва да упражнява този контролъ, и този контролъ върху Банката е запазенъ въ устава на Банката. (А. Каранешевъ: Ако отиде такава контрола, тя ще прикрие работитѣ, защото въ Русе се праща ревизия и нищо не стана.) Послѣ, азъ мисля, че Народното Събрание, дѣйствиелно, може да назначи анкета и помимо правителството, за да се удостовѣри то въ извѣстни случаи какъ стоятъ работитѣ на управлението, но всѣко едно подобно дѣйствие изглежда като единъ бламъ, като едно отстранение на правителството и като едно заподозрѣние на правителството, че то не е въ състояние да изпълни дълга си, защото, казахъ, правило е, че по устава на Банката и закона, на правителството е оставенъ този контролъ да го упражнява и правителството има възможностъ да го упражнява при всѣки случай, когато трѣбва. (М. Такевъ: Конституцията дава!) Конституцията дава право, но сѣ таки то е единъ изключителенъ случай, който трѣбва да бѣде много оправданъ, за да се допусне, и когато едно Народно Събрание има довѣрие въ министерството, че то нѣма да прикрива злоупотребленията, то трѣбва да го остави да изпълни своя дългъ. Сега азъ мисля, че Народното Събрание не трѣбва да прави тази анкета главно по съображения, че нашитѣ дѣйствия ще

направят голѣмъ шумъ и ние можемъ да поврѣдимъ на репомето на нашата Банка до свършването на ревизията. Обаче, и миналия пѣтъ казахъ, че отъ страхъ да не поврѣдимъ на репомето на нашата Банка, не трѣбва да се спираме, да не гледаме нейнитѣ крливѣ дѣла, и затуй мосто мнѣние е, че Народното Събрание може да изиска отъ правителството да постанови сега, щото то, правителството, да извърши една специална анкета върху дѣлата на Банката, и то въ особености върху онѣзи дѣла, които въ рапортитѣ на провѣрителнитѣ комисии отъ 1897 г. насамъ сж посочени като нередовни — разумѣва се и върху други, които биха се открили, — но специално върху тия, и резултатѣтъ на тази анкета, която може да се извърши отъ чиновници на държавата, отъ вѣщи лица специалисти — и азъ бихъ желалъ да влѣзатъ въ анкетната комисия лица съ юридическо образование, може би отъ нашитѣ сѣдилища или отъ прокуратурата, — резултатѣтъ, казвамъ, на тази анкета да се съобщи на Народното Събрание. По този начинъ Народното Събрание ще упражни своя контролъ, но безъ самъ то непосредствено да се мѣси въ една работа, която е отъ особенъ деликатенъ характеръ и за която нѣма нужда да се мѣсимъ непосредствено, щомъ имаме довѣрие, че тѣзи лица, които сж сега на червената маса, не сж заинтересовани въ тази работа. Не се касае за злоупотрѣбления, станали въ тѣхно врѣме, тѣзи работи сж станали въ минало врѣме, слѣдователно, можемъ да се доврѣваме, че ще употрѣбятъ нужното усърдие и лоялностъ, за да намѣрятъ злоупотрѣбленията, безъ това да имъ поврѣди въ нѣщо.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-нъ Теодоровъ! Дозволявате ли ми единъ въпросъ? Моля Ви да опрѣдѣлите по-точно мисълта си: на тази анкетна комисия, която ad hoc би съставило правителството, каква ще бжде цѣльта ѝ — да установи нередовноститѣ или да установи отговорноститѣ?

Т. Теодоровъ: И това, и онова.

Министъръ М. Сарафовъ: Тамъ трѣбва да се различаваме. Вие знаете, че ние имаме възможностъ съ редовнитѣ годишни ревизии, които правимъ, да слѣдимъ развитието на работитѣ на Банката, даже и ония работи, които нѣкои отъ господата намиратъ „чурукъ“.

Т. Теодоровъ: Азъ ще попълня мисълта си.

Н. Мушановъ: Значи, ревизиятѣ сж доказали нередовности?

Министъръ М. Сарафовъ: Това никой не го скрива. То е другъ въпросъ.

Н. Мушановъ: Тогава, защо не вземете мѣрки?

Т. Теодоровъ: Азъ ще ви обясня. Г-нъ министъръ е правъ, и азъ ще настоявамъ на това

нѣщо. Ревизии всѣка година сж ставали и азъ и миналия пѣтъ казахъ, че доколкото зная работитѣ, до 1898 г. ревизии сж ставали повече или по-малко поврѣхностни. Въ 1898 г. азъ настояхъ лично прѣдъ господата, които назначихъ да ревизиратъ Банката, и казахъ ви и миналия пѣтъ, че имъ държахъ специална рѣчь и имъ посочихъ на случаитѣ, които сѣмъ узнахъ чрѣзъ анонимни писма, като ги прѣдупрѣдихъ, че ако утрѣ, слѣдъ вашата ревизия, се направи втора и тя установи, че е имало нередовности и злоупотрѣбления, които вие не сте забѣлѣжили, тогава вие, ревизоритѣ, ще бждете еднакво отговорни съ лицата, които отговарятъ за Банката; и не само ги окуражихъ, ами ги ангажирахъ да изгълнятъ ревизията съ най-голѣма подробностъ, като ще ви кажа по-нататѣкъ, че бѣхъ въ течение — чрѣзъ чиновници, които назначихъ отъ министерството, — бѣхъ въ течение всѣки денъ, какво правятъ и какво сж открили. Така че, ревизията станала въ 1898 г. бѣ много обстоятелствена. Въ 1899 г. отъ рапорта се вижда, защото сж щитѣ господата сж се намирали въ комисията, че пакъ сж били констатиранѣ нередовности. Въ 1900 г. и 1901 г. не зная, но нѣма съмнѣние, че има констатирани нередовности, които не могатъ сега да се скриятъ. Но не е достатъчно да се констатиратъ нередовноститѣ, а нужно е да се опрѣдѣлятъ отговорноститѣ или, както азъ казахъ, нужно е да се прослѣдятъ операцитѣ по сжщество, не само по форма направенитѣ противъ мнѣнието на шконтовия комитетъ или направени въ съгласие съ шконтовия комитетъ за всѣки индивидуаленъ случай, но да се види кой е отговоренъ, кои сж участвували при постановлението на това, какви сж отговорноститѣ и подробноститѣ, имало ли е това лице протестиранѣ полици, когато сж му отпуснали новъ кредитъ, каквито случаи азъ зная. И азъ питахъ Банката: какъ можете да давате кредитъ на лице, на което вече единъ пѣтъ сж протестиранѣ полици и т. н.? Та тази анкетна комисия да констатира нередовноститѣ още единъ пѣтъ и да опрѣдѣли отговорноститѣ, като изкаже и своето мнѣние, разумѣва се, върху онова, което трѣбва да се направи по-нататѣкъ. Този рапортъ на тази комисия трѣба да се съобщи на Народното Събрание, слѣдъ като тя свърши анкетата. За да постѣпимъ по този начинъ и да не искаме директната намѣса на народното прѣдставителство, както казахъ по-рано, най-голѣмата причина е, защото се боя да не би да направимъ лошо безъ нужда. Ако може цѣльта да се постигне съ по-малко шумъ, защо да се прави голѣмъ шумъ? Ние най-много сме писали противъ управлението на Българската Народна Банка, и като министъръ на Финанситѣ въ 1898 г. направихъ много голѣмъ шумъ по поводъ рапорта, за който ме пита г. Такевъ и върху който сѣмъ написалъ повече отъ 18 резолюции върху всѣки параграфъ какво трѣбва да стане, и отказвахъ да одобря отчета на Банката — защото, щомъ получи рапорта, министърътъ трѣбва слѣдъ два мѣсеца да се произнесе, одобрява ли го

или не, и ако замълчи, счита се че е одобрен и отговорността прѣстава, — а пъкъ азъ не само че не имъ одобрихъ отчета, но прѣди изтичането на двумѣсечния срокъ съобщихъ имъ съ цѣль редъ писма за всички нередовности и имъ дадохъ срокъ да ги поправятъ, като ги прѣдупрѣдихъ, че въ противенъ случай за тѣхъ ще отговарятъ. Даже имаме прѣписка, да ме молятъ да имъ продължа срока и азъ отказахъ. Това бѣше въ 1898 г. и по-послѣ азъ не зная какво стана, но зная, че за 1898 г. банковото управление не е освободено отъ отговорностъ, защото азъ бѣхъ компетентенъ да го освободя било съ своето замълчаване или съ изричното одобрение, обаче азъ не направихъ нито едното, нито другото, а направихъ противното. Но при всичко това, при всичко че азъ съмъ билъ твърдѣ много противъ нередовноститѣ на Банката и, може да се каже, че доста съмъ направилъ, за да се подигне аларма около това, което става тамъ, сѣ пакъ считамъ, че трѣбва да пазимъ като читѣ си нашата Народна Банка, която е отъ извънредна важностъ за държавата ни, за нейнитѣ кредити и бѣджие. Това учрѣждение отъ 1888 г. насамъ, само ако вземете отчетитѣ му, ще видите, че до 1901 г. е имало 17.782.000 л. кръгло число печалба. Отъ тази печалба 3.910.000 л. сж отнесени като запазенъ капиталъ на Банката, 644.000 л. сж направени резервенъ фондъ — което по мое настояване за пръвъ пътъ отъ 1898 г. се почна да се въвежда — за погашение на съмнителни креанси, и остатѣкътъ, значи около 500.000, раздадени на банковитѣ чиновници въ видъ на дивиденди, — ставатъ 5.000.000 л. — а 12.700.000 л. сж постигнали въ хазната като чистъ приходъ на държавата. Независимо отъ това, трѣбва да признаемъ голѣмата заслуга на нашата Народна Банка въ повдигането на търговията и индустрията. — Разумѣва се, като пакъ повтарямъ, че съ това не трѣбва да извиняваме ония, които сж опропастили банковитѣ пари. — Така напр., забѣлжителенъ и радостенъ фактъ е, дѣто въ България такива голѣми прѣдприятия, като по постройката на желѣзницитѣ и едното морско пристанище, сж въ ржцѣтъ на българи прѣдприемачи. И българитѣ прѣдприемачи у насъ сж извършили най-голѣмитѣ прѣдприятия тогазъ, когато въ други много по-напрѣднали отъ насъ държави, като напр. Русия и др., голѣмитѣ прѣдприятия и днесъ ставатъ отъ чужденци и съ чужди капитали. А това е отъ голѣма полза. Трѣбва да прибавимъ, слѣдователно, и косвенитѣ ползи, които България Народна Банка съ своята дѣятелностъ е принесла на българската държава и на българското общество, защото е оставила всичкитѣ тия печалби, които биха могли да се извлѣкатъ отъ разнитѣ прѣдприятия на държавата, на вънъ, въ ржцѣтъ на българи. И ако се взема днесъ, че въ България имало разни гешефтери — като разбиратъ подъ тая дума хора, които сж спечелили по-голдъ капиталъ, — това въ голѣма степенъ безспорно се дължи на онова съдѣйствие, което българскитѣ капиталисти

сж намѣрвали и могатъ да намѣрватъ въ Българската Народна Банка, голѣмиятъ резервоаръ, отъ който могатъ да черпятъ срѣдства поредѣчнитѣ хора за да спечелятъ нѣщо за себе си, безъ да опропастиятъ народното богатство. Въ тоя случай азъ ще се възползувамъ да заявя — защото знамъ, че въ банковото управление ме гледатъ като трѣнъ въ читѣ, — да заявя, че въ България ако има цѣнно нѣщо — двата стѣлба на които се крѣпи нейната вътрѣшна и економическа независимостъ, — то е, едно, Банката и, второ, желѣзницитѣ че сж държавни. Ако ние намѣсто Българската Народна Банка, каквато е сега, имаме акционерна банка, и ако намѣсто държавни желѣзници ние имаме желѣзници експлоатирани отъ чужда компания за 99 години по концесионенъ начинъ, азъ не виждамъ каква разлика щѣше да има между България и Египетъ. И азъ считамъ, че съ тѣзи двѣ държавни учрѣждения, които се намиратъ въ ржцѣтъ на държавата и които сж единъ грамаденъ лостъ за българското вътрѣшно економическо развитие, съ държането имъ въ ржцѣтъ на държавата ние въ голѣма степенъ сме запазили нашата независимостъ; и ако единъ день Банката би била направена на акционерни начала — г. Каравеловъ бѣше правъ, — акциитѣ и скоро ще излѣзатъ отъ българскитѣ ржцѣ. Акции на Ромѣнската банка отъ 500 л. издадени струватъ 2.500 л.; сжщо и въ Гърция сега струватъ петъ пъти повече. Българи да ги взематъ, нѣма да ги одържатъ; най-първо, като видятъ че на парата пара печелятъ, ще ги продадатъ на първия мѣсець. А между тѣмъ това учрѣждение не е назначено само да дава печалби, а е създадено и по косвенъ начинъ да спомага за развитието на България, за развитието на всички тѣзи, които живѣятъ въ тази земя. Второто учрѣждение, както казахъ, сж държавнитѣ желѣзници, които въ моитѣ очи сж извънредно цѣпенъ институтъ и извънредно мощенъ двигателъ за нашето економическо и търговско развитие. Така че, щомъ гледаме така на Българската Народна Банка, не трѣбва заради злоупотрѣбленията, констатирали тамъ, да поврѣдимъ на самото учрѣждение, заради бѣдхата да изгоримъ юргана. И по тая причина азъ съмъ на мнѣние да се ограничатъ съ тази анкета само, за която по-напрѣдъ казахъ, и която анкета достига цѣльта безъ да поврѣди нѣщо на репутацията на Банката; ще поврѣди може би само на нѣкои лица, които сж направили разни работи, и тѣ нека се изправятъ прѣдъ надлежната комисиия да дадатъ своитѣ обяснения, индустрия ли сж насърчавали, погрѣшки ли сж направили или какво. Азъ ще ви кажа, че въ нѣкои случаи може да се намѣрятъ *circonstances atténuantes*, но има случаи, дѣто не може да се намѣрятъ никакъ. Азъ ще ви важа, че една отъ причинитѣ много по-сжществена отъ тѣзи, които се привелоха отъ министерската маса, за да се опропастиятъ капиталитѣ на Банката, е тази, че Банката когато е имала да взема въ единъ моментъ отъ държавата 10 милиона и слѣдъ като държа-

вата е получила заема и ги ѝ е повърнала, Банката се зачудила какво да прави съ тия пари. И тръгнали сж от Банката да питатъ който иска пари да му дадатъ, защото Банката щѣла да загуби отъ капиталитѣ, които стоятъ въ нея, вследствие на което сж показали една лекомисленостъ въ пласирането на капиталитѣ въ извѣстно врѣме. Това е било, ако се не лъжа, прѣзъ 1889 г. и 1890 г. Това е една грѣшка, която до извѣстна степенъ може да се извини, понеже не е имало лоша воля, имало е неопитни хора. Вземѣте тия чиновници, които стоятъ начело на банковото управление; тѣ не сж специалисти, които да сж знаели отъ самото начало какъ трѣбва да ръководятъ капиталитѣ на Банката; тѣ сж прѣминали отъ най-долното стѣпало на чиновническата иерархия и сж дошли до високото — на което и сега се намиратъ. И естествено е, че е имало отъ тѣхната страна въ много случаи неопитностъ и невѣжество въ банковитѣ работи. Има примѣри въ свѣта, дѣто сж опропастивани капитали и отъ най-добритѣ, най-почетнитѣ, най-честнитѣ хора, защото други сж ги подвеждали и сж ги излѣгали. Така че, може да се намѣрятъ смекчающи обстоятелства въ нѣкои случаи. Но ние трѣбва да ги опрѣдѣлимъ, да видимъ дѣ сж смекчающи и дѣ сж отегчающи и кому каква отговорностъ принадлежи. Отъ това ще стане само една дезинфекция, ще да се поправятъ работитѣ въ управлението. Може би да хвърятъ запасниятъ капиталъ на Банката, който сега е 3.900.000 л., за да се покриятъ извѣстни загуби, но поне по-нататѣкъ ще се оправятъ работитѣ на Банката.

Това е моето мнѣние по въпроса за злоупотребленията въ Банката.

Сега, прѣди да свърша, азъ ще кажа и двѣ думи по други въпроси, които бѣха зададени отъ г. Юрдана Теодоровъ, интерпелаторътъ, и на които г. Министърътъ на Финанситѣ даде единъ твърдъ неудовлетворителенъ отговоръ, за да не кажа нѣщо повече отъ това. Г-нъ Теодоровъ питаше въ своята интерпелация между другото и за онѣзи 11% разлика въ емисията, които Länder Bank е вземала при упражнението различнитѣ опции на заема отъ 1892 г. и които г. министърътъ наброи въ размѣръ на около 400.000 л. — (Министъръ М. Сарафовъ: 236.000) или 236.000 л. — сума, произхождаща отъ общата стойностъ на погасенитѣ облигации отъ 2.000.000 и толкова хиляди лева. Г-нъ министърътъ правилно обясни на Народното Сѣбрание какъ сж били одържани тия суми отъ Länder Bank. На какво основание, той не ни каза, но ни каза само начина, по който е станало това одържане. И той може би съзнателно допусна една грѣшка при обясняването на този фактъ: той го прѣдстави, като че ли въ случая се касае за 236.000 л., които сж дадени въ минало врѣме, въ народнишко врѣме, както е прието, всѣки своитѣ грѣшкитѣ да стоварва, (Ю. Теодоровъ: Отъ самото начало!) безъ да обясни една подробностъ, която азъ искамъ да изложя на Народното Сѣбрание.

Случаятъ е описанъ много добръ въ в. „Миръ“ на 10 августъ 1900 г., брой 716, по поводъ указа, който г. Теневъ подписа и съ който оформяше тази сума отъ 2.095.000 л. облигации, разницата върху които, по 11%, е имало да се заплати на Länder Bank. По поводъ на това нѣщо, в. „Миръ“ написа 2 или 3 статии, въ които обясни случая какъ стои, и тѣ сж много мѣродавни. Азъ, безъ да цитирамъ статитѣ, ще кажа същността на работата съ нѣколко думи. Länder Bank по договора за заема отъ 1892 г. си е запазила правото да се прави тиражъ върху цѣлата сума, именно 1.420.000.000, безъ да се гледа упражнили ли сж или не всичкитѣ опции. Нѣщо повече: Länder Bank си е запазила правото въ контракта, когато и да упражни опцитѣ, ще упражни изцѣло и ония облигации, които сж излѣзли вече въ погашение. Клатите си главата.

Министъръ М. Сарафовъ: Не е вѣрно! Това не е опрѣдѣлено!

Т. Теодоровъ: Сега ще Ви кажа. Въ всѣки случай, Народното Сѣбрание трѣбва да го знае какъ стои и ще да рѣши, кое е вѣрно и кое не е вѣрно.

Министъръ М. Сарафовъ: Понеже е единъ отдѣленъ въпросъ, не обичате ли отдѣлно да го разискваме, защото ще се смѣсятъ двата въпроса?

Т. Теодоровъ: Вие говорихте.

Министъръ М. Сарафовъ: Трѣбва да ми направите питане и азъ ще Ви отговори.

Т. Теодоровъ: Нѣма защо да правя запитване, когато въ 10 минути може да се изчерпи въпросътъ и да разбере Народното Сѣбрание, че въпросътъ не е тѣй, както Вие казахте. (Ю. Теодоровъ: Може да не знае.) Може да не знае, но трѣбва да го научи. Вие сте длѣжни да кажете цѣлата истина на Народното Сѣбрание.

Макаръ че упражниха четвъртата опция прѣзъ 1898 г., мартъ мѣсець, Банката си запазила това право и казва: излѣзли сж въ тиражъ отъ IV опция толкова облигации на заема, но азъ вземамъ цѣлата опция, ония, които сж излѣзли въ тиражъ, сж за въ моя полза, дайте ми ги, и азъ ще печеля 11%, а пъкъ азъ ще ви платя опцията изцѣло. Въпросътъ е билъ въ 1893 и 1894 г. за по-малка сума, когато се е касало за упражнението на втората и третата опции, и споръ тогава не е повдигнатъ. Но въ 1898 г., когато упражниха четвъртата опция, азъ пакъ прѣвъ обърнахъ внимание на това нѣщо: защо оптиратъ цѣлата сума, когато се знаеше, че има облигации излѣзли въ погашение. Тогава имаше излѣзла въ тиражъ една сума отъ около 890.000 л., ми се струва. (Министъръ М. Сарафовъ: 1.000.000 и нѣщо.) Правѣше се една разлика отъ около 90.000 л. Защо

да ги изгубим? Азъ мислѣхъ, че това е ненормално. Министерътъ трѣбваше да изучи този въпросъ, да даде надлежното обяснение, защото по него има прѣписка въ министерството. Азъ не мога сега да я посоча, но знамъ, че има писано върху това нѣщо. Тогава Lnder Bank отговори, че тя постѣпва така по силата на чл. 5 отъ контракта, който казва слѣдующето. Като опрѣдѣли кога ще се извършатъ опциитѣ по контракта отъ 1892 г., казва: „Всичкитѣ тия опции ще могатъ да се упражнятъ даже прѣди изтичането на съответствующитѣ имъ срокове за едната частъ или за цѣлото количество безъ да се гледа на извършенитѣ погашения“. Опциитѣ ще могатъ да се упражнятъ, казва контрактътъ, на 1892 г. отъ банката, когато тя иска, прѣди срока или на срока, за цѣлата опция или за частъ, както ѝ е удобно, „безъ да се гледа на извършенитѣ погашения“. Тази именно фраза ни отвори очитѣ. Банката ни заявяваше, че упражнява опцията изцѣло, безъ да гледа колко сж погасени и колко не сж погасени. Ние ще ги упражнимъ, казва тя, по 89 и послѣ ще ви прѣдставимъ погасенитѣ за да ни ги изплатите цѣли. И на френски въ контракта е казано „indpendamment des amortissements oprs“. Ако обичате, казваше Lnder Bank, положете работата на единъ арбитражъ, да ви каже какво се разбира подъ тази фраза. Ние се намѣрихме прѣдъ този фактъ, прѣдъ това посочване, и на прѣписката не се даде по-нататъшенъ ходъ и остана въпросътъ: дали да се подложи на арбитражъ, или не, и дали тази фраза има това значение. Тѣй стои въпросътъ и г. министърътъ не трѣбваше да остави Народното Сѣбрание подъ впечатлението, че народняцитѣ спали, че Lnder Bank, каквото искала, одържала и народняцитѣ не протестирали. Азъ съмъ слушалъ да се пише това нѣщо въ печата и виждамъ, че единъ сериозенъ народенъ прѣдставителъ като г. Юрданъ Теодоровъ прави запитване тукъ, и азъ трѣбваше да обясня въпроса, за да се разбере, че тукъ не се касае за пари хвърлени на халосъ, а за пари, които сж одържани отъ контрагента, по неговото мнѣние, на законно основание. И ако вие мислите, че не е на законно основание, направѣте каквото трѣбва. На единъ арбитражъ може да се подложи въпросътъ за да се произнесе: трѣбва ли споредъ контракта да ги платимъ или не трѣбва. Изедено-изпито нищо нѣма. Трѣбва да се освѣтли Народното Сѣбрание.

Но не е само това грѣшката на г. министра. Г-нъ министърътъ прави и друга грѣшка. Този аргументъ на Lnder Bank е приложимъ, но само за онѣзи опции, които въ дѣйствителностъ сж били упражнени; но когато дойдемъ до петата опция, отъ която само частъ е била упражнена прѣзъ декемврий 1898 г. за една сума отъ 4.275.000 л. само, а другата частъ за около 20.000.000 л. не е била упражнена споредъ контракта на 1892 г., както и шестата опция, която никакъ не е упражнена, тогава Lnder Bank не може да се позовава на този чл. 5 отъ контракта, освѣнъ за оная частъ

отъ V опция, която въ срока си е била оптирана. На 1 декемврий 1898 г. щомъ Lnder Bank не оптира заема, азъ я бѣхъ прѣдупрѣдилъ, че ще я считамъ dchue и двѣтѣ опции ще взема отъ ржцѣтѣ ѝ, както и облигациитѣ, и кому ще ги продамъ, кому ще ги заложя, то е моя работа. И такъвзи е и смисълътъ на контракта. Послѣдниятъ срокъ бѣше на 1 декемврий 1898 г.; ако не упражнѣше Lnder Bank опцията, губѣше правото — инакъ, нѣмали биха смисълъ тия срокове за опциитѣ. Сега, банката направи една хитрина и менѣ писа, че е упражнила опцията и прѣдъ видъ на това, че е сключенъ другъ договоръ и че трѣбвало да плаща съ произведението отъ V и VI опции на Източнитѣ желѣзници, тя внася сега тѣзи 4.275.000 л., колкото за да посрѣщне купона, а пъкъ другитѣ ще ги внесе до срока, като че ли искаше да си задържи още правото да продължи срока. Но тя изгуби всички свои права послѣ, защото събитията доведоха падането на контракта отъ 290.000.000 л. на 19 януарий 1899 г. и падането на другия контрактъ отъ 1892 г., щомъ Lnder Bank не упражни опциитѣ и по-нататъкъ се дорѣ отказа отъ тѣхъ. Тѣй щото, въ 1899 г. се договора на г. Тенева трѣбваше да ги молимъ да упражнятъ тѣзи двѣ опции и тази бѣ единичката обязаностъ, която бѣха взели по този договоръ, и то не за цѣлитѣ двѣ опции, а съ 16.000.000 л. по-малко. Тогазъ работата се измѣни съвършено: опции вече нѣмаше, защото опция се разбираше избирателното право на една банка да избере срока да купи известни книжа. Срокътъ се мина, го изгубиха и, слѣдователно, нѣмаха вече право на опция. Въ 1899 г. нашето правителство третира съ тѣхъ да купятъ остатъка отъ бившитѣ пета и шеста опции. Та думата ми е, че Lnder Bank отъ петата опция нѣма право да получи разницата по 11% отъ изцѣлитѣ вече въ погашение облигации, защото тази опция не е била упражнена отъ нея по силата на контракта отъ 1892 г., който единичкъ ѝ дава подобно право. (Министъръ М. Сарафовъ: Но тѣ сж ги взели.) И за да нѣматъ това право банкитѣ, вземаха се мѣрки. Въ конверсионния договоръ, именно за 290.000.000 л. отъ 1898 г., изрично това бѣше прѣдвидено. Азъ, като знаехъ този случай на бившия договоръ, искахъ занаяпрѣдъ такива нѣща да не може да ставатъ. И въ самото начало на договора отъ 1898 г., въ прѣдисловието му, се постанови изрично, че двѣтѣ опции — петата и шестата отъ заема на 1892 г. — ще влѣзатъ въ конверсията, защото ни трѣбваша пари, за да платимъ за Ориенталскитѣ линии и за други нужди. Тамъ се казва буквално слѣдующето: (Чете.) „За изплащане по именната имъ стойностъ (al pari) титритѣ на българскитѣ 6%-ови заеми отъ 1888 и 1889 г., сега въ обращение, и всичкитѣ непогасени още титри отъ 6%-овия български заемъ отъ 1892 г., включително титритѣ прѣдставляющи V и VI опции, отстъпени на контрагента на казания заемъ отъ 1892 г. и възлизающи заедно на лева номинални 48.000.000“ —

туй сж V-та и VI-та опции — „като се спаднатъ извършенитѣ погашения“. Вече не е тукъ фразата „безъ да се гледа на извършенитѣ погашения“, а фразата „като се спаднатъ извършенитѣ погашения“ — „sous déduction des amortissements opérés“. Тамъ бѣше казано „indépendamment des amortissements effectués“, а тукъ е казано „sous déduction des amortissements opérés“. Значи, банцитѣ нече нѣмаха право по договора отъ 1898 г. да взематъ тази разлика отъ титритѣ на петата и шестата опции, каквато имъ даваше контракта отъ 1892 г. Споръ можеше да има само за 4-тѣ милиона и 275.000 л. отъ V-та опция — и за тѣхъ даже има споръ, — защото когато плащаха произведението на четиритѣ милиона, като одържаха тѣзи 11%, бѣха тикнали голѣмо количество погасени облигации; тѣ бѣха подбрали титритѣ не по редъ, ами бѣха избрали тия, които сж излѣзли въ погашение. Азъ обърнахъ внимание на това нѣщо и затова направихъ една рекламация, която може да прѣдставлява една стойностъ отъ 10.000 л. Тамъ може да загубимъ, защото тия номера бѣха оптирани, и тѣхъ ще имъ платимъ. Азъ претендирахъ само по редъ да се оптира, а не да се прѣскачатъ нѣкои номера отъ облигациитѣ за да влизатъ повече погасени номера. Но за остатъка отъ 4.275.000 л. Länder Bank по никой начинъ нѣма право да си одържа разницата на излѣзлитѣ въ тиражъ облигации. Ако, слѣдователно, отъ петата опция, както каза г. министърътъ, сж одържани 105.000 л. за изтеглени въ тиража облигации на петата опция, то понеже банката не е упражнила петата опция, по силата на контракта отъ 1892 г. ти нѣма право на тия пари и трѣбва да ги върне. И г. Министърътъ на Финанситѣ има пълно право и сега да сомира Länder Bank да повърне тия пари. Ето защо азъ държахъ да разясня този въпросъ, който интересува държавата, и настоявамъ, че трѣбва да се направи разлика за тиражитѣ, които сж станали върху упражнената четвърта опция и върху частъ отъ петата опция, упражнена по силата на контракта въ размѣръ само на 4.275.000 л. Тамъ, мисля, банката ще излѣзе права и ние не можемъ да вземемъ паритѣ назадъ. Но за останалитѣ облигации на петата опция, които сж дадени подиръ мене, въ 1899 г., за което е писано въ в. „Миръ“ още на 10 августъ 1899 г., една рекламация си има мѣсто.

Като е думата за тая работа, нека ми позволи г. Министърътъ на Финанситѣ да се позова на архивата и да му напомня още една подобна закатка съ Länder Bank. (Министъръ М. Сарафовъ: Разбъркватъ се въпроситѣ, г-нъ Теодоровъ! Не знаемъ какво разглеждаме.) Вие трѣбва да бждете доволни, г-нъ министре, въ този случай, защото Ви се откриватъ пари, които трѣбва да се взематъ за хазната. Азъ нѣмамъ другъ случай да Ви попушна, нито пъкъ ще взема да пиша това въ вѣстника. Вземамъ поводъ отъ направеното запитване и въ двѣ минути ще да Ви го кажа: ако щете, търсете ги, ако не щете, недѣйте ги търси. Азъ мисля, че трѣбва

да се търсятъ и, да бихъ билъ на Ваше мѣсто, бихъ ги търсилъ. — По чл. 6 отъ контракта отъ 1892 г., „контрактуицата банка отстъпва на българското правителство едно участие отъ (15) петнадесетъ на сто въ чистата печалба отъ продажбата на облигациитѣ отъ заема, който е прѣдметъ на настоящия договоръ. Чистата печалба ще се прѣсметне, като се спаднатъ отъ цѣлата печалба на операцията всичкитѣ разноси“ и пр. Тия 15% Länder Bank ни дължи. Тя дължи да ни даде смѣтка, какво е спечелила отъ упражненитѣ опции, и, като спадне всичкитѣ разноси, които тя е направила, да ни даде припадающата се печалба 15%. Въпросътъ за това наше право е възбуданъ отъ мене, пакъ въ 1898 г., и азъ писахъ на Länder Bank и искахъ за извършенитѣ четири опции да ми даде смѣтка какво е спечелила и, като се спаднатъ разносикитѣ, да внесе въ хазната 15% отъ чиститѣ печалби. И по-напрѣдъ бѣше писано и бѣха отговорили на г. Геншова, че не може да ни дадатъ смѣтка, докато не се свършатъ всичкитѣ опции. Азъ направихъ възражение и казахъ, че отговорътъ, който сте дали, не важи, защото вие трѣбва да ни дадете смѣтка за упражненитѣ вече четири опции, а за слѣдующитѣ, ако не спечелите, нѣма и да ни давате нищо, а ако спечелите, ще ни дадете; въ случай че имате загуба, което е недопустимо, ние не сме станали участници на загубитѣ, но сме участници само на 15% отъ печалбитѣ. Ако има загуба, загубата ще бѣде за банката, а не и за насъ, но ако има печалба, ние участвуваме въ печалбата. Велѣдствие на което азъ ги принудихъ и тѣ ми дадоха единъ акомпте само, като казаха, че въ настояще врѣме пакъ не можемъ да опрѣдѣлимъ колко е нашата печалба за извършенитѣ опции, затуй даваме ви 140.000 л. акомптесалъ, акомпте, а прѣглеждането на смѣткитѣ ще стане по-нататѣкъ. Струва ми се, че по-нататѣкъ, доколкото азъ зная, никой не е потърсилъ смѣтка за тия 15%, дали нѣма още 140 или 250 хиляди лева да се взиматъ. Заради туй, понеже е дума сега за онѣзи пари, които сж дадени отъ петата опция — азъ не зная колко сж точно — казвамъ, че г. министърътъ има право да ги изиска назадъ по чл. 5 отъ договора и заедно съ това да изиска и смѣтката по чл. 6 на контракта. Ако не щете, недѣйте го прави. Свършвамъ по този пунктъ и казвамъ, че г. министърътъ бѣше длъженъ, като отговаря на едно питане, да не отговаря тенденциозно и да не стоварва на другитѣ хора сѣнка на подозрѣние, че не си знаели работата, че не си изпълнили дълга, а да прѣгледа по-напрѣдъ архивата, да изучи въпроса и да отговори, защото за всичкитѣ тия работи, за които азъ говорихъ, има бумажни, има кореспонденция въ министерството съ номера. Азъ нѣма да ходя да ги търся, но помни, че има такива; Вие прѣгледайте архивата и ще видите, че има.

Сега вториятъ въпросъ, съ който свършвамъ. Г-нъ Теодоровъ въ запитването си имаше единъ пунктъ, на който, ми се струва, той придаваше

особена важност; слушахъ съмъ го частно да говори за това и вѣстниците сж писали много за него, а г. министърътъ не го обясни както трѣбва. Въ 1899 г. Българската Народна Банка била взела 875.000 л. отъ печалбитѣ за 1898 г., задържала ги е и не ги ввела въ държавното съкровище. Пита г. Теодоровъ и мнозина се алармираха, дѣ сж дѣнати тѣзи пари? Хичъ-олмаса, или народняците сж ги изили, или на Княза сж ги дали, или за командировки сж ги похарчили. И г. министърътъ обясни донѣдѣ работата, но само донѣдѣ. (Министъръ М. Сарафовъ: Азъ много добръ обяснихъ!) Донѣдѣ добръ. (Министъръ М. Сарафовъ: Съвършено правилно!) Азъ сега ще Ви кажа дѣ е грѣшката въ Вашитѣ обяснения. Работата бѣше тѣй. Въ 1897 г. съкровището дължеше на Банката около 3—4 милиона, въ 1898 г. остана да дължи 3.600.000 л., безъ да се смѣтатъ паритѣ, които Теневъ, като директоръ на Банката, отпусна на Софийския градски съвѣтъ за канализацията, безъ мое съгласие. Тогава той иска моето съгласие, но азъ отказахъ. Той каза: „азъ ще отпусна на градския съвѣтъ тия пари“. Азъ му казахъ: „Като имате пари и ако давате на градския съвѣтъ безъ гаранцията на държавата, нѣма да Ви спра, но това ще бѣде безъ гаранцията на държавата“. И той отпусна прѣзъ 1898 г. около 1.000.000 л. и нѣщо на градския съвѣтъ и, като смѣташе и тия пари и товарѣше съ тѣхъ Финансовото Министерство, изкарваше въ своитѣ мотиви прѣдъ Народното Събрание прѣзъ мартъ на 1899 г., че държавата дължала 5.600.000 л. на Банката. Истината е, че държавата въ края на 1898 г. дължеше 3.600.000 л., защото смѣтката за канализацията азъ никога не съмъ призналъ и не мислѣхъ нѣкога да я признавамъ. Азъ казахъ, че докато не свършимъ заема, нѣма да отпуснемъ нито петъ пари за канализацията, защото знаехъ, че нѣмаме пари. И така, тогава дългътъ на държавата бѣ 3.600.000 л. За тия двѣ години съкровището дължеше за лихви на Банката, които се събираха 800 и нѣколко хиляди лева. Г-нъ Теневъ, съ когото отношенията ни по причина на всички тия работи бѣха много лоши, въ началото на 1899 г., когато трѣбваше да внесе печалбитѣ, припадающи се на хазната за 1898 г., на сума 1.296.000 л., вмѣсто да внесе 1.296.000 л., пише на Финансовото Министерство: „толкова и толкова ви се падатъ, но понеже за 1897 и 1898 г. дължите за лихви 800 и нѣколко хиляди лева, азъ си ги удържамъ и ви внасямъ само 300.000 л.“ Г-нъ Финансовиятъ Министъръ както обясни, така е станало. Следователно, паритѣ не сж изедени и изчисти, ами Банката, вмѣсто да почака Финансовото Министерство да внесе единъ свръхсмѣтенъ кредитъ, да се уформи тая сума и да я внесе, а пъкъ до него врѣме да запише лихвитѣ, че има да ги взима отъ държавата и да стане дългътъ, вмѣсто 3.600.000 л., 4.400.000 л., вмѣсто да направи това, удържала ги принудително. Г-нъ Финансовиятъ Министъръ казва, че и тази година

Банката искала да направи така. (Министъръ М. Сарафовъ: Да!) Нѣма съмнѣние, че отъ точка зрѣние на спекула, Банката прави разумно, че си удържа паритѣ, но отъ точка зрѣние на счетоводството това не може да се допусне; приходътъ отъ печалбитѣ на Банката трѣбва да се внесе изцѣло, както е, а пъкъ ако има да взима за лихви, ще трѣбва да държи смѣтка, но не да ги удържа. Това може да се прави само на мухлюзи. Но азъ обяснихъ, че банковото управление бѣ настроено противъ мене. Дотукъ г. министърътъ говорѣше истината. Но туй, което ме накара да говоря, е, че той по-нататкъ скри и даже изопачи истината, като каза, че всичко това било станало съ съгласието на Министра на Финанситѣ.

Министъръ М. Сарафовъ: Не, азъ не казахъ това нѣщо!

Г. Теодоровъ: Казахте го.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ Ви казахъ, че Вие не сте си изпълнили длъжността като министъръ на Финанситѣ, да заставите Банката да Ви плати каквото Ви е дължна.

Г. Теодоровъ: И това не е вѣрно.

Министъръ М. Сарафовъ: Дали е вѣрно, ще кажете.

Г. Теодоровъ: Сега ще ви кажа. Вие казахте, азъ помня добръ, и азъ Ви даже прѣкъснахъ, и въ стенографическитѣ протоколи е записано, а и въ всичкитѣ вѣстници се писа, че „Банката не е виновата, че Финансовиятъ Министъръ се е съгласилъ!“ А пъкъ азъ Ви казахъ: може ли да кажете номера и датата на писмото на Министерството на Финанситѣ, съ което си е дало съгласието? (Министъръ М. Сарафовъ: Азъ Ви казахъ, че не знамъ.) А Вие трѣбваше да знаете съ кой номеръ и писмо и какъ се е съгласилъ Министърътъ на Финанситѣ, устно или писмено. Като казвате категорически, трѣбваше да знаете писмото. Ето азъ сега Ви го казвамъ какъ е и съ официални документи, ако щете, защото това го има въ доклада на Смѣтната Палата до Народното Събрание по бюджета на 1898 г. Банката пише на мене на 14 януарий 1899 г., че вниса паритѣ, като си удържа сумата за лихвитѣ, а на 12 януарий 1899 г. азъ си бѣхъ далъ оставката като министъръ. Върху самото това писмо — азъ помня това добръ, — което се получи, при всичко че бѣхъ въ оставка, като бѣхъ отишълъ въ министерството и видѣхъ това писмо, написахъ резолюция, една много дръзка резолюция, по адресъ на Банката. Не помня дали е пратено писмото въ Банката, но ако не се лъжа, при всичко че бѣхъ въ оставка, сжщиятъ день се отправи писмото. За това въпрочемъ не гарантирамъ; но че резолюция има, и твърдѣ груба: че не одобрявамъ, че това е произволъ, че Банката нѣма право, че

тя трѣбва да внесе напълно паритѣ отъ годишната печалба, а нѣкъ за паритѣ, които има да взима, трѣбва да чака да се гласува свръхсметенъ кредитъ — това е сигурно поставено въ моята резолюция. Нѣмате право, слѣдователно, да казвате, че съмъ се съгласилъ. Сега, за друго нѣщо не гарантирамъ; дали г. Теневъ, като стана министъръ на Финансите, прѣзъ течение на годината не се е съгласилъ да стои въпросътъ тъй, и послѣ се оформява чрѣзъ единъ свръхсметенъ кредитъ — това не зная. Но че тогавашниятъ министъръ, както Вие казахте миналия нѣтъ и посочихте мене, па и сега казвате, че не си е изпълнилъ дълга, това не е вѣрно. Той изпълни своя дългъ добръ, както Вие сте го изпълнили сега. И Вие, когато ще отговаряте, казвамъ Ви, трѣбва да направите справка въ архивитѣ по-напрѣдъ, а не така наизустъ да говорите. Ето какъ стои, слѣдователно, и този въпросъ. Азъ считамъ, че по въпроса Банката е дѣйствувала некоректно и министрътъ, като отговаряше, трѣбваше да констатира, че Банката е задържала тѣзи суми свършено не на мѣсто, произволно, но не е принесла никаква вреда на съкровището, защото е било оформено; пари нѣма изедени и изпити; минали сж на смѣтка на държавата. Въ никой случай нѣмаше право да казва, че това било станало съ съгласието на тогавашния Министъръ на Финансите, защото това не е истина. Тѣй щѣше да бѣде отговорътъ му справедливъ и истиненъ.

Съ това свършвамъ всичко, каквото имахъ да кажа по поводъ интерпелацията на г. Юрдана Теодоровъ, и още единъ нѣтъ заявявамъ, че ние трѣбва да сме благодарни на г. Теодорова, че възбуди този въпросъ отъ голѣма важностъ за нашата страна.

Гласове: (Кѣмъ г. прѣдседателя.) Дайте 5 минути отидхъ!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Давамъ 5 минути отидхъ.

(Слѣдъ отидхъ)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Г-нъ Тончевъ има думата.

Д. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ вземахъ думата само за лично обяснение. Миналата сѣбота, когато се говори по интерпелацията на г. Теодорова, върху точката за отпуснатия кредитъ на дружеството за постройката на Варненското пристанище, отъ 240.000 л., г. Пасаровъ и г. Кирковъ заявиха тукъ, че подъ мое влияние, подъ мой натискъ, Българската Народна Банка била отпуснала на фирмата Странски & Михайловски 240.000 л.; тѣ казаха косвено, че съмъ употребилъ това давление за да уредя нѣкои свои лични смѣтки съ тая фирма. Заявявамъ ви най-тържествено, че съ фирмата Странски & Михайловски въ Пловдивъ и Михайловски & Хайрабедиянъ въ София нѣмамъ

абсолютно никакви парични земания-давания: нито ми дължи тая фирма прѣмо или косвено, нито ѣ дължа. Това ви заявявамъ; може да го потвърди даже и г. Калчовъ, който е ликвидаторътъ на тая фирма. Относително моето участие въ отпусането на кредита, мога да кажа слѣдующето нѣщо. Въ 1899 г., септемврий мѣсецъ, когато отидохъ въ Варна, срѣцнахъ се съ г. Грозевъ, който е фактически прѣдприемачъ на пристанището, а юридически прѣдприемачи сж Михайловски и Хайрабедиянъ. Между мене и г. Грозевъ стана рѣчь за фалирането на фирмата Странски & Михайловски въ Пловдивъ; той ме попита, какво ще стане ако фалира г. Михайловски. Азъ му казахъ, че, ако фалира фирмата Странски & Михайловски въ Пловдивъ, то ще повлѣче фалимента и на фирмата Михайловски & Хайрабедиянъ въ София. Въ такъвъ случай, споредъ поемнитѣ условия, прѣдприятието ще се ликвидира. Г-нъ Грозевъ се много отчая отъ това мое заявление и ме попита, какво може да се направи за да се не изгуби тѣхниятъ трудъ и капиталъ. Азъ му казахъ: Г-нъ Грозевъ, единственото срдѣство за да се не ликвидира работата, споредъ поемнитѣ условия, е да прѣдотвратите фалита на фирмата Михайловски & Хайрабедиянъ. Когато се завърнахъ въ София, яви се при мене директорътъ на Българската Народна Банка, г. Караджовъ, и ме попита: истина ли е, че, по поемнитѣ условия за Варненското пристанище, ако фалира Михайловски & Хайрабедиянъ, прѣдприятието ще се ликвидира? Азъ му прочетохъ съотвѣтствующия членъ отъ поемнитѣ условия, отъ който се вижда, че наистина, при едно фалиране на юридически прѣдприемачи Михайловски и Хайрабедиянъ, прѣдприятието трѣбва да се ликвидира. Сѣщо и г. Караджовъ ме попита, какво трѣбва да се направи, за да се прѣдотврати това зло, защото и Българската Народна Банка е ангажирана, понеже и тя е отпуснала суми на анонимното дружество за постройката на Варненското пристанище. Сѣщото заявихъ и на г. Караджова, а именно, че единственото срдѣство за да се прѣдотврати опасността е да се избѣгне фалиментътъ на Михайловски & Хайрабедиянъ. Какъ може да се избѣгне? И нему го казахъ: единственото срдѣство е да прѣдупрѣдите фалимента на Пловдивската фирма Странски & Михайловски. И раздѣлихме се съ г. Караджова. Какво сж правила по-нататѣкъ, не зная; но узнахъ слѣдующето. Директорътъ на Българската Народна Банка е свикалъ членоветѣ на анонимното дружество и имъ казалъ, че тѣхнитѣ интереси изискватъ да прѣдупрѣдатъ този фалиментъ. Тогава анонимното дружество, което е свързано съ фирмата Михайловски & Хайрабедиянъ, рѣшава да отпусне за смѣтка на послѣднитѣ 240.000 л., но като нѣмало готови пари, вземало ги на заемъ отъ Българската Народна Банка. Въ това се състои единственото ми участие въ тая работа; виждате, слѣдователно, че азъ не съмъ употребилъ никакво влияние, никакво давление за да се дадатъ пари; не съмъ ималъ

никакъвъ интересъ, защото, пакъ повтарямъ, нѣмамъ абсолютно никакви земания-давания съ тази фирма. Счетохъ за добръ да ви дамъ тия обяснения, защото безъ тѣхъ много отъ васъ могатъ да се подвеждатъ и да се възмутятъ, като се попитатъ, какъ тѣй лицата, които сж заемали високо положение, за уреждането на нѣкакви свои лични интереси, сж могли да дѣйствуватъ прѣдъ Банката за отпушане такива голѣми суми. Не ще съмнѣние, че възмущението отъ такива факти, ако би били истински, ще бѣде и справедливо, и голѣмо. А пъкъ азъ мисля, че нѣмаме интересъ, г-да народни прѣдставители, при разискване на въпроситѣ, които се отнасятъ до интереситѣ на Българската Народна Банка, да се основаваме на лъжливи свѣдѣния, които могатъ да заблудятъ въ много врѣдителенъ смисълъ народното прѣдставителство. Ето защо, г-да народни прѣдставители, азъ бихъ ви молилъ, когато разискваме всички точки отъ интерпелацията на г. Теодорова, които се отнасятъ до дѣятелността на Българската Народна Банка, да не ги вземате за чиста монета, защото, ако всичко онова, което се приказва за Българската Народна Банка, е вѣрно дотолкова, доколкото бѣше вѣрно заявлението на г. Пасарова, такъвъ интеллигентенъ човѣкъ, и по него се повлѣче и г. Кирковъ, относително мене, трѣбва да съжаляваме крайно. Може би и г. Теодоровъ да е увлѣченъ отъ такива сжщо лъжливи свѣдѣния; въ такъвъ случай нѣма освѣнъ да съжаляваме. (Ю. Теодоровъ: Нека се констатира и тогава съжалявайте.) Азъ съжалявамъ, че г. Пасаровъ отсъствува отъ тукъ, за да му кажа, че той е избралъ много лошо мѣсто за да защитава своитѣ клиенти. Той е адвокатъ на анонимното дружество, състоице се отъ Грозевъ и др., и трѣбваше да ги защитава въ сѣдилищата, а не тукъ, като въвежда въ заблуждение народнитѣ прѣдставители. Това не му прави честь. Моля ви се да считате тия мои обяснения като истински и искрени и да се не заблуждавате.

К. Калчовъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Много рѣдки случаи има за да разискваме работитѣ на Българската Народна Банка. То е едно самостоятелно учрѣждение и само било по поводъ на нѣкаква интерпелация, било по другъ нѣкакъвъ случай, можемъ да кажемъ нѣколко думи. Азъ мисля, че въпросътъ за повдигането на нашата Банка трѣбва да заслужи сериозното внимание на народното прѣдставителство; всѣкога когато е било въпросъ за Банката, азъ съмъ вземалъ думата отъ тая трибуна да кажа нѣколко думи и затова счетохъ и сега за длъжностъ да кажа нѣколко думи. Прѣди всичко довѣрието, съ което населението гледа на нашата Народна Банка, ни налага длъжностъ да бдимъ, щото тази Банка да стои на висотата на положението си. Вие знаете, че населението е гледало, и днесъ пакъ гледа, съ непоколебимо довѣрие на Банката, и въ Банката имало 60,000,000 л. капиталъ на населението и ни-

кога това население не се е двоумило да мисли, че сж въ опасностъ неговитѣ капитали, защото то знае че Банката е държавна, че задъ гърба си има държавата. Така щото, когато говоримъ за Банката, ние трѣбва да имаме прѣдъ видъ да се не разколебае прѣди всичко това довѣрие на населението къмъ Банката. Азъ всѣкога съмъ поддържалъ, че свѣтлина е необходима по работитѣ на Банката, че свѣтлината е, която ще повдигне кредита на Банката. Вѣрвамъ, че и хората въ Банката, тия, които сж начело на Банката, и тѣ мислятъ така. Това мое твърдение се доказва отъ факта, че колчимъ се повдигне нѣкое подозрѣние върху Банката, тѣ изведнажъ излизатъ чрѣзъ свой докладъ чрѣзъ печата. Азъ ще ви посоча за примѣръ, че когато най-напрѣдъ въ 1899 г. се повдигна споръ между в. „Миръ“ и Банката, тогава Банката излѣзе съ единъ рапортъ, подписанъ отъ директора и администратора г. г. Караджовъ и Бракаловъ, — рапортъ отъ 17 септемврий 1899 г., обнародванъ въ брой 42 на в. „Прѣпорецъ“; ще рече, че тѣ отговориха и в. „Прѣпорецъ“ обнародва този отговоръ. По-послѣ, когато в. „Миръ“ прѣзъ 1900 г. обнародва ревизионния докладъ отъ 1899 г. 3 септемврий — докладътъ на комисията по ревизията, тогава пакъ Банката излѣзе съ единъ докладъ, обнародванъ въ в. „Народни Права“, брой 16 отъ 10 февруарий 1901 г., и Банката възрази противъ казания ревизионенъ докладъ. Значи, тѣзи работи сж достойни вече на публиката. Самата Банка е искала да стане това нѣщо достойние на публиката. Ето защо имаме основание да мислимъ, че разискванията по тия доклади ни най-малко не може да побъркатъ на кредита на Банката, и ние сме длъжни, като сме сезирани по тая интерпелация, да кажемъ какво мислимъ. Законътъ на Банката като дава право на Министерството на Финанситѣ да контролира Банката, това министерство би трѣбвало да дава отчетъ прѣдъ Народното Събрание и по този начинъ да се сезира Народното Събрание всѣка година по Банката. Тогава народното прѣдставителство би могло още по-голѣмъ контролъ да упражнява, и ако тази практика би била държана, нѣмаше да има тия нередовности, които констатираме сега. Това сжщото казвамъ и за земеделческитѣ каси, защото Банката и земеделческитѣ каси не трѣбва да мислятъ, че сж недосягаеми, че се не намиратъ подъ контрола на народното прѣдставителство. За земеделческитѣ каси завчера нѣмахъ възможностъ да говоря, защото не бѣхъ въ това засѣдание, но има много да се каже по главното управление на земеделческитѣ каси: ако имаше по-добъръ контролъ, много нередовности щѣха да се прѣмахнатъ. Всѣка година би трѣбвало да се сезира Народното Събрание съ единъ докладъ отъ Министерството на Финанситѣ както по Банката, така и по земеделческитѣ каси, за да се дадѣше поводъ на народното прѣдставителство да обсъжда тѣхната дѣятелностъ и да контролира тѣхнитѣ дѣйствия. (Ю. Теодоровъ: И

щатоветѣ!) По поводъ на този ревизионенъ докладъ ние сме сезирани сега. Азъ мисля, че толкова сериозенъ е билъ този ревизионенъ докладъ, станалъ прѣзъ 1899 г. 3 априлий, дѣто непременно Финансовото Министерство още тогава трѣбваше да сезира Народното Събрание съ него и провиненитѣ чиновници трѣбваше да теглятъ отговорноститѣ още тогава. Това ако станѣше тогазъ, нѣмаше, може би, да се повтарятъ повече нередовноститѣ. По поводъ на този мисълъ азъ и днесъ поддържамъ, че Министерствътъ на Финансите, слѣдъ като констатира, че тия нередовности сѣ върни, трѣбваше да каже своето мнѣние. Мисли ли той, че администраторитѣ, които сѣ начело на Банката, могатъ да продължаватъ по-нататъкъ да бждатъ администратори на тази Банка? Ако Министерствътъ на Финансите ни кажеше, че слѣдъ тия нередовности тѣ не могатъ да продължатъ, нѣма съмнѣние че Събранието единодушно, на основание правото, което му дава законътъ за Банката, щѣше да гласува уволнението на тѣзи чиновници, защото уволнението зависи отъ насъ — отъ народното прѣдставителство, а назначаването зависи отъ министерството.

За да мотивирамъ азъ моето мнѣние по този ревизионенъ актъ, по който сме сезирани, азъ ще ви обърна вниманието само върху нѣкои нередовности, за да ги обсъдите и направите заключението си въ смисълъ, дали тия, които сѣ провинени въ този докладъ, иматъ моралното право да стоятъ по-нататъкъ начело на това учрѣждение. Прѣди всичко, обаче, азъ искамъ да се спра върху мисълта, която г. министърътъ ни посочи вчера, като каза, че ако е направила Банката нѣкои работи, ти се е вдала, тъй да се каже, на течението по онова врѣме. Г-да народни прѣдставители! Още когато се учрѣди Народната Банка, учрѣдителитѣ, които основаха тази Банка и я направили държавна, а не частна, акционерна, главната мисълъ на учрѣдителитѣ ѝ бѣше да дадатъ възможност на всичкитѣ български граждани, при еднакви правствени и търговски права, — права на кредитоспособностъ, да иматъ еднакво раздаване на кредитъ; мисълта на тия, които основаваха Банката, бѣше, тъй да се каже, да се демократизира у насъ кредитътъ, да може този кредитъ да се даде на повече, на по-дребни търговци, занаятчии и пр. И това слѣдваше до извѣстно врѣме, трѣбна да признаемъ, до 1889 г., когато стана прѣсловутата индустриална комисия въ Министерството на Народното Просвѣщение, дѣто никакъ не ѝ бѣше мѣстото, комисия сѣ цѣлъ за повдигане на индустрията. Този комисия пакъ чрѣзъ Народното Събрание почна да раздава пари, почна да раздава мѣста на разни хора подъ прѣдлогъ за повдигане на индустрията въ страната и по този начинъ се раздадоха пари на много лица, частъ отъ които и досега не сѣ събрани. Това не бѣше си никакъ на мѣстото. По-подиръ, като трѣбна това ново течение, въ 1892 г. родиха се голѣмитѣ индустриалци; апетитътъ имъ се уголѣми, устре-

миха се къмъ Банката, и тогазъ се откриха гишетата на Банката за голѣмитѣ индустриалци. Погрѣшката стана още когато се устрои тая индустриална комисия, когато се даде поводъ да се мисли, че държавата трѣбва да подпомага парично на индустриални прѣдприятия, на промишленици и т. п., а по-послѣ, сѣ по сѣщото течение, отъ едно мѣсто прѣнесе се дѣятелността на друго мѣсто и оттогава почнаха голѣмитѣ кредити отъ Банката. Ние видѣхме въ продължение на 5—6 години да се отпущатъ голѣми суми за създаване на изкуствена индустрия, на несъществуваща индустрия, а на това най-много способстваха и шконтовитѣ комитети, за които говориха и други лица. Че шконтовитѣ комитети бѣха въ разни врѣмена партизански, т. е. подъ давлението на партията, която бѣше на властъ, — за това нѣма ни най-малкото съмнѣние. Това се появи най-повече въ София, но не по-малко бѣше и въ другитѣ центрове на България. Дойде ново правителство, настане врѣме да се избира шконтовъ комитетъ, избиратъ се партизани на правителството. Банката иска ли да отпусне пари на нѣкои лица, даже по-рано ги отпуснаше и ги оформяваше чрѣзъ комитета; не ще ли да отпусне на хората, които не сѣ угодни за партията, закрива се задъ шконтовия комитетъ и не отпуща; Банката трѣбваше по-високо да стои въ това отношение, но за жалостъ не се удържа. На това способствуваше твърдѣ много и народното прѣдставителство, като не си дигаше гласа да протестира противъ този начинъ на дѣйствие, и когато по-късно почна реакцията у насъ противъ това ново течение, само тогава станаха достояние на публиката тѣзи ревизионни актове, съставени чрѣзъ ревизията отъ 1898 г. и послѣ отъ 1899 г. За послѣдния докладъ става дума сега. Така си обясняваме новото течение, на което се вдахна и което бѣше гибелно за нашитѣ интереси; финансовата политика, която слѣдваше Банката, въ това отношение не бѣше плодотворна за страната. Азъ ще ви прочета само частъ отъ нѣкои работи, които се засѣгатъ въ тази интерпелация. Говорѣше се за канализацията въ този докладъ отъ 1899 г. Ето какво е казано буквално за канализацията: (Чете.) „За направа на канализацията на гр. София, Банката е отпуснала 1.531.816 л. отъ своитѣ срѣдства, когато споредъ закона отъ 21 декемврий 1893 г., утвърденъ съ указъ № 259, съ който държавата прави заеми на Софийската община отъ 3.000.000 л., Банката е трѣбвало да отпусне само сумитѣ, които държавата ѝ внася за смѣтка на общината. Съ този заемъ държавното съкровище е внесло въ Банката само 70.000 л.“ Този заемъ, който бѣше сключенъ между държавата и Софийското кметство, условията бѣха, щото държавата да отпуща и тогава Банката да ги дава. Е добръ, държавата додѣто да отпусне 70.000 л. на Банката, тя бѣше дала вече 1 милионъ и 531.816 л. за канализацията. Това се посочи отъ ревизионната ко-

мисия съ заключение, че Банката съ това е нарушила, първо, закона за Банката и, второ, закона, споредъ който се отпускатъ тѣзи суми. Това е единъ много важенъ фактъ, който трѣбва да привлече вашето внимание.

По-нататѣтъ, за шконтовитѣ комитети. Вие знаете, че шконтовитѣ комитети иматъ най-важна и съществена работа въ една банка. Тѣ трѣбва да наблюдаватъ, да бдятъ, да изпитватъ внимателно, дѣ трѣбва да се отпусне кредитъ, дѣ трѣбва да се пласиратъ солидно паритѣ на Банката. И какво е ставало? Не само въ много случаи администраторитѣ на Банката сж се закривали задъ шконтовитѣ комитети, но въ други случаи сж и прѣвипавали сумитѣ.

Ревизионната комисия въ своя актъ въ параграфъ 26 ето какво казва: (Чете.) „При прѣглеждането на кредитнитѣ списъци се констатира, че Банката на нѣкои отъ своитѣ клиенти е отпускала по-голѣми заеми отъ опрѣдѣления имъ отъ шконтовия комитетъ кредитъ, като напр.“ — цитира 15 случаи. Тѣзи 15 случаи сж: (Чете.) „На господи еди-кои си, при опрѣдѣленъ кредитъ отъ 250.000 л. имъ сж направени прѣми заеми за 344.000 л. и косвени за 959.000 л.“ — значи, повече отъ 1.000.000 л. (Чете.) „На г-нъ . . . , при кредитъ 60.000 л. сж направени прѣми заеми за 203.000 л. и косвени за 48.500 л. На една фабрика, при кредитъ 300.000 л., е направенъ заемъ отъ 1.123.000 л.; на г-нъ . . . , при кредитъ 60.000 л., направенъ му е прѣмъ заемъ отъ 67.800 л. и косвенъ отъ 127.000 л.; на друго едно дружество въ София, при кредитъ 250.000 л., сж отпуснати 405.000 л.; на друго едно дружество въ София, при кредитъ 75.000 л., сж отпуснати 206.000 л. и шконтирани полици за други 250.000 л.; на Спира Ачковъ, при кредитъ 50.000 л., сж отпуснати 431.000 л., отъ които дадени въ сждъ полици за 53.000 л. и 341.000 л. неуредени; отъ послѣднитѣ за 172.000 л. сж прѣдадени въ счетоводството къмъ висшия дѣла“ — тя е една отъ най-грознитѣ афери. — (Чете.) „На другъ единъ господинъ, при кредитъ 40.000 л., сж отпуснати прѣми заеми за 63.000 л. и косвени за 723.000 л.; на другъ господинъ, при кредитъ 250.000 л., му сж отпуснати прѣми заеми за 562.000 л., отъ които има неуредени полици за 196.000 л. и косвени за 338.000 л., отъ които 34.000 л. въ сждъ; на другъ, при кредитъ 250.000 л., сж отпуснати прѣми заеми за 266.500 л. и косвени за 828.200 л.; на другъ, при кредитъ пакъ 250.000 л., сж направени прѣми заеми за 141.959 л. и 40 ст. и косвени за 946.000 л.; на друга банкерска къща въ София, при кредитъ 400.000 л., имъ сж направени прѣми заеми за 225.836 л. и косвени за 1.866.000 л.; на друга къща, при кредитъ 300.000 л., направени сж прѣми заеми за 184.000 л. и косвени за 1.276.500 л.; на другъ единъ, при кредитъ 150.000 л., направени му прѣми заеми за 115.000 л. и косвени за 1.122.000 л.; на другъ единъ, при кредитъ 300.000 л., сж направени прѣми заеми за 179.959 л. и косвени за 1.427.000 л. и пр. и пр.“

Това е въ доклада въ параграфъ № 26. Този ревизионенъ актъ е подраздѣленъ на 4 отдѣла и на 38 параграфа — той е единъ отъ тѣхъ. Сега, вие отъ едно можете да сждите за много. Азъ нѣма да ви отегчавамъ съ много точки отъ този докладъ, но ще ви посоча още единъ два факта.

Въ всѣко правилно банково учрѣждение и търговско учрѣждение трѣбва да има монетарна книга. Ето какво говорятъ комисаритѣ по ревизията. Ще ви спомня, че до 1895 г. Банката е държала монетаръ, въ който е имала постжпленията въ злато и сребро. Оттогава се прѣустанови до 1899 г., докогато стана тази ревизия. Ето какво се казва въ тази точка: (Чете.) „Въ монетара не се записва ежедневно въ обща сума и приходѣтъ по видове на монети и да се спадне разходѣтъ така сжщо по видове на монети, та да личи остатѣкътъ, а се записва само наличността, колкото и въ каквито монети злато и сребро се оказва всѣка вечеръ на лице, безъ да се прави провѣрка, за да се види, дали записаната наличностъ отговаря, освѣтъ по общата сума, и по видоветѣ на монетитѣ, които дѣйствиелно слѣдва да има на лице; тая провѣрка не може да се направи и по касовата книга, понеже въ нея не сж показани постжпленията и разходитѣ въ злато и сребро, както е показано въ операционнитѣ бѣлѣжки, така щото, за да може да се състави монетарѣтъ правилно, ще е необходимо касовата книга да е разграфена по видове на златнитѣ монети и среброто, защото по начина, по който се държи сега касовата книга и монетарѣтъ провѣрката за дѣйствителната наличностъ въ злато и сребро може да стане само по операционнитѣ бѣлѣжки, които, обаче, възлизатъ на по нѣколко стотини ежедневно“. Вие виждате отъ прочетеното, че щомъ въ касовата книга нѣма рубрика дѣто сж указани постжпленията въ злато и сребро, щомъ въ монетара нѣма книга за постжпленията по отдѣлно прѣзъ цѣлия день, не е възможно да стане тая провѣрка, освѣтъ да се взематъ ония операционни бѣлѣжки на Банката, една по една, и да се провѣри съ наличността, а това е материално невъзможно, защото всѣки день сж постжпвали по стотина, а въ продължение на 5 години сж надминали милионъ. Така щото, не е възможно да се провѣри, какви сж били, дѣйствиелно, постжпленията въ злато и сребро; сега оставамъ вамъ да заключите, въ 5 години какви резултати би могло да даде това нѣщо. Пакъ въ параграфъ 10 комисията констатира слѣдующето: „Намѣри се, че администраторѣтъ на шконтовия отдѣлъ е прѣдварително разрѣшилъ заеми по полици на сума 1.466.832 л., които по вѣдомостъ отъ 5 априлий 1899 г. сж внесени въ шконтовия комитетъ за одобрение, когато, съгласно чл. 5, пунктъ 6, отъ закона за Българската Народна Банка, е слѣдвало да се произнесе прѣдварително шконтовиятъ комитетъ“. Вие виждате, прочее, че когато е било нужно, закривали се задъ шконтовия комитетъ; когато не е нужно, администраторѣтъ на шконтовия комитетъ е от-

пушалъ. (Министъръ М. Сарафовъ: Управителътъ е прѣдседателъ на шконтовия комитетъ.) Тѣй, управителътъ, а въ доклада е казано: „Администраторътъ на шконтовия отдѣлъ разрѣшава прѣдварително заеми“ — което е противъ чл. 5, пунктъ 6, отъ закона за Банката, — „а послѣ поднасятъ на шконтовия комитетъ на одобрение“. Ще рече, че когато е нужно да се закрилятъ задъ комитетъ, закрилятъ се, а когато не е нужно, прѣдварително отпущатъ сумитъ, а послѣ ги прѣдставлявали на одобрение на шконтовия комитетъ. Друго: по прѣвода на паритъ всички банковъ учрѣждения взематъ извѣстна комисионна; ревизионната комисиия констатира въ доклада си, че на извѣстни търговци сж правени тия улеснения, безъ да имъ се взимало нѣкаква комисионна. Не искамъ да ви отгичавамъ да ви цитирамъ други членове отъ той ревизионенъ актъ, който съдържа 38 параграфа; азъ ви цитирамъ само 5—6.

Запичаватъ засегна и въпроса за отпущането на извѣстни суми на фирмата „Странски & Михайловски“, които не фигуриратъ въ този ревизионенъ актъ, защото ревизията е по-рано направена. Тая сдѣлка е по-нова. Доколкото знаа, по този въпросъ Банката е отпуснала сумитъ срѣщу гаранция и паритъ се изплащали постепенно отъ гарантитъ. Понеже г. Тончевъ ме прѣдизвика да кажа ако знаа работитъ по ликвидацията на фирмата въ гр. Пловдивъ, мога да кажа, че досега не се е оказало г. Тончевъ да има никакво вземане-даване съ фирмата „Странски & Михайловски“.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Но тѣзи пари на фирмата „Странски и Михайловски“ ли сж отпуснати?

К. Калчовъ: Да, Българската Народна Банка е дала 220.000 л. на фирмата „Странски & Михайловски“, за да изплати своитъ дългове.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Кой се е задължилъ?

К. Калчовъ: Дружеството на варненското прѣдприятие.

Д-ръ Н. Генадиевъ: На дружеството ли сж дадени?

К. Калчовъ: По искането на г. Тончева, азъ казахъ, че не се констатира въ тефтеритъ на Странски и Михайловски да има г. Тончевъ нѣкакво вземане-даване съ тая фирма. Тукъ въ Софийската Банка какво е вършено, азъ не знаа, по струва ми се, че нѣма защо да се упрекава Банката по поводъ на тая операция, толкозъ повече че въ самия ревизионенъ актъ нищо нѣма за нея.

Сега дохождамъ на въпроса: щомъ той ревизионенъ актъ е билъ прѣдставенъ на г. Министра на Финанситъ, какво му прѣдстоеше да направи? Ако той мисли, че нѣма нередовности въ тая Банка, че нѣма закононарушения, че нѣма подозрителни работи, той трѣбваше да го каже; ако,

обаче, мисли, че има нѣкои нередовности, че има нѣкои нарушения на закона, той е билъ длъженъ, споредъ мене, веднага да сезира Народното Сѣбрание и да каже: азъ намирамъ тукъ тѣзи нередовности и закононарушения, и затова прѣдлагамъ на Народното Сѣбрание уволнението на провинившитъ се чиновници. Ако той не е направилъ още това, той се солидаризира съ тѣхъ и носи отговорността не само за станалитъ работи, но и за бѣдѣето, ако се появятъ и други нередовности вслѣдствие на това, че нищо не е направено по ревизионния докладъ. Азъ мисля, че г. Министърътъ на Финанситъ въ това отношение ще се съгласи съ моя възгледъ. На врѣмето печатътъ писа по той въпросъ, Банката обнародва отговора си и въпросътъ се потуши. Сега се повдига на ново въпроса, и азъ мисля, че макаръ и да е другъ дневниятъ Министъръ на Финанситъ, пакъ той е обязанъ да каже какво мисли по той докладъ. Твърдението, че таквозъ е било тогава течението, не е оправдателно. Работитъ сж ясни, фактитъ сж на лице, така щото не трѣпатъ никаква двусмисленостъ; г. Министърътъ на Финанситъ трѣбва да ни каже, мисли ли, че ония администратори, които сж начело на Банката и които сж допуснали да станатъ тия нередовности, могатъ по-нататкъ още да бѣдатъ администратори на Банката? Въпросътъ е ясенъ и отговорътъ е наложителенъ. Споредъ мене, г. Министърътъ на Финанситъ е длъженъ да поиска отстранението на провинилитъ чиновници, за да дойдатъ други на тѣхно мѣсто. Банката отъ това нѣма да пострада, и ако тя изгуби 1—2 милиона, има печалби, има резервенъ фондъ, а главно тя се радва на довѣрието на народа; това ще бѣде единъ добъръ урокъ както за г. Министра на Финанситъ, така и за народното прѣдставителство да си отварятъ очитъ за въ бѣдѣе и да контролиратъ още повече Банката, за да се тури тя на подобрающата висота.

Азъ говоря тукъ само за моралната отговорностъ. Споредъ мене, и дума не може да става, че моралната отговорностъ за всички тия нередовности тежи на тогавашнитъ администратори на Банката. Естествено, поражда се въпросъ и за материалната отговорностъ, по който прочете внимателно този рапортъ, ще види, че макаръ г. г. комисаритъ да не сж обсъждали тия факти, но тѣ така добръ сж констатирани фактитъ, щото ясно се прозира отговорността. Напр., ако въ рапорта ви казватъ, че тамъ е загубено 400 и толкова хиляди лѣва по еди-кой си работа, че е билъ нарушенъ еди-кой си членъ отъ устава на Банката, какво ще заключите отъ това? Заключениеето е, че комисията, съ констатирането на фактитъ, косвено посочва и лицата, които сж материално отговорни. Прочее, въпросътъ за материалната отговорностъ е въпросъ, който трѣбва да иде по-нататкъ, но въ всѣки случай лицата, които сж допуснали такива нередовности, слѣдъ констатирането имъ чрѣзъ единъ официаленъ актъ станалъ по инициативата на

Министра на Финансите, съгласно закона и устава на Банката, и щомъ не сж опровергнати тия данни, тия лица сж изгубили моралното право да бждатъ начело на Банката, и, слава Богу, ще се намърятъ хора въ България, които да ги замѣстятъ. Този е споредъ мене най-правилниятъ пътъ за уреждането на този въпросъ, и когато се назначаватъ други лица начело на Банката, естествено, тѣ ще поискатъ да прѣчистятъ тия работи въ Банката; нѣма съмнѣние, че тѣ ще искатъ да се уяснятъ отговорноститѣ, и тогава ще се потърси кои сж отговорнитѣ лица за тия нередовности и, щомъ се установятъ материалнитѣ загуби, ще се потеглятъ на сждѣ всички ония, които сж причинили тѣзи загуби. Ако вие отивате да теглите подѣ отговорностъ министри за нарушение на законитѣ, защо като се констатира въ парични загуби, да не можете да теглите извѣстни чиновници подѣ отговорностъ? Прочее, цѣрятъ, споредъ мене, е да се съгласи г. Министърътъ на Финансите да се промѣнятъ администраторитѣ на Банката...

Министъръ М. Сарафовъ: Кого държите отговоренъ за управлението на Банката: управителя ли или администраторитѣ?

К. Калчовъ: Цѣлиятъ съвѣтъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Защо, на кое основание?

К. Калчовъ: На туй основание, защото тѣ всички колегиално работятъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Чл. 13 казва: „Управлението на Българската Народна Банка и на всичкитѣ нейни операции се вѣдѣватъ на управителя на Банката, който се назначава отъ Княза, по прѣдставление отъ Министра на Финансите“, и по-долу се казва слѣдующето, че „той, управителътъ, има за съвѣтници четирма администратори“. Г-нъ Теодоровъ стои малко на противно мнѣние.

К. Калчовъ: Азъ ще отговоря на г. министра.

Т. Теодоровъ: Администраторитѣ много пжти замѣстватъ управителя.

Министъръ М. Сарафовъ: Именно трѣбва да се търсятъ и установятъ отговорноститѣ.

Т. Теодоровъ: Да се търси за всѣки конкретенъ случай. Изобщо не може да се пише.

Д. Марковъ: Всички тия дѣйствия не сж били вършени отъ днешния директоръ; слѣдователно, най-напрѣдъ трѣбва да се установи извѣстна отговорностъ и послѣ да се тегли подѣ сждѣ.

Министъръ М. Сарафовъ: Не е право en bloc да се прѣдлага.

К. Калчовъ: Г-да народни прѣдставители! Ние не сме тукъ сжди. Азъ изхождамъ отъ това начало, че ние имаме право по закона да уволняваме директора и администраторитѣ — това е правото на Народното Събрание. Народното Събрание, при обсъждане на извѣстни конкретни факти, е длъжно да се произнесе: кого счита морално отговоренъ. Азъ говоря, прѣди всичко, за моралната отговорностъ: дали е само директорътъ или и администраторитѣ заедно. Защото за едно такова банково учрѣждение, което функционира цѣли двадесетъ и повече години, не може да се мисли, че директорътъ върши всичко, безъ да взима мнѣнието на администраторитѣ. Нѣкои стоварятъ отговорности и на шкотовитѣ комитети — когато тѣ сж само съвѣщателно тѣло. Но за едно такова учрѣждение, което има вече установена една практика по работитѣ си, което трѣбва да бжде поставено много високо, което трѣбва да бжде регулаторъ на кредита на Българското Княжество, не може да се мисли, че само единъ директоръ може да бжде отговоренъ, а не и администраторитѣ. И затова законодателятъ е поставилъ почти на равна нога директора и администраторитѣ, като е далъ право на Народното Събрание да уволнява еднакво: и директора, и администраторитѣ. Ето отъ коя точка азъ изхождамъ и, като народенъ прѣдставителъ, по съвѣстъ като обсъждамъ фактитѣ, обнаружени въ ревизионния докладъ, дохождамъ до заключение, че не само директорътъ, но съвмѣстно и администраторитѣ трѣбва да бждатъ уволнени. А независимо отъ това и отъ миналогодишната практика по работитѣ на Банката се знае, че почти всичко се е рѣшавало отъ директора, съвмѣстно съ администраторитѣ. Това е общеизвестно. Ето защо азъ мисля, че ние всѣкога трѣбва да държимъ и администраторитѣ отговорни наедно съ управителя, и тогatz само Банката ще се постави по-високо. (Д. Марковъ: Има ли прѣдвидена солидарна отговорностъ?) Г-нъ Марковъ! Азъ ви казахъ, че ние не сме сжди. Когато е дадено право на нѣкого да уволни единъ чиновникъ, както прави единъ министъръ, той си поставя въпроса: счита ли, че има достатѣчни мотиви за да се уволни чиновникътъ? Ако рѣши въпроса въ утвърдителна смисълъ, той го уволнява; а по-нататкъ, ако мисли, че има и материална отговорностъ, дава го подѣ сждѣ. Ако единъ министъръ постѣпа по тоя редъ, то и едно Народно Събрание така би трѣбвало да постѣпи. Азъ намирамъ потвърждение на тоя ми възгледъ въ правото, което ни дава законътъ: да уволняваме директора и администраторитѣ; съ това законодателятъ е искалъ да постави на сжщата нога администраторитѣ, както и директора на Банката.

Прочее, за да свърша, г-да народни прѣдставители, и да не ви отегчавамъ повече, азъ мисля, че трѣбва едно разумно и сериозно реформиране на Банката. Това ни най-малко нѣма да поврѣди на нашия кредитъ; напротивъ, ще повдигне нашия кредитъ, защото не е било разколебано довѣрието

къмъ Банката: населението сѣ пакъ влага своитѣ капиталы тамъ. Даже азъ мисля, че Банката трѣбва да понижи лихвитѣ на паритѣ, депозирани въ Банката, за да може да извади малко капиталы. Ние трѣбва да се погрижимъ да се постави вѣнниятъ персоналъ — директорътъ и администраторитѣ — на още по-голяма висота, за да може Банката да бѣде регулаторъ на кредита на Българското Княжество. Вие знаете, г-да народни прѣдставители, че банкитѣ въ странство, които иматъ по 40,000,000 л. капиталъ, изиматъ инициативата въ голѣмитѣ заеми въ странство; нѣма съмнѣние, че нашата Банка, ако не се указваха тия передовности, щѣше да играе видна роль въ заемитѣ на нашето Княжество. Азъ мисля, пакъ, ви казахъ, че въ 1892 г. нашата Банка не равно като контрагентъ съ голѣмитѣ банки участвува въ заема съ българската държава. Ако ти се държеше така високо, ти щѣше да бѣде посредникъ въ държавнитѣ ни заеми, и нашитѣ министри не щѣха да се лутатъ отъ мѣсто на мѣсто и отъ държава на държава, за да сключаватъ заеми. (П. Каравеловъ: Тоя членъ на конституцията вземете — той е много важенъ.) Почуватъ ми чл. 165 отъ конституцията, че всѣко длъжностно лице отговаря за своитѣ дѣйствиа по службата си. Азъ казахъ, че въпросътъ за материалната отговорностъ е въпросъ, който ще послѣдва. Но, ако искате за тия передовности да търсите материалната отговорностъ, додѣто не поставите други хора начело на Банката, нищо нѣма да направите. Какво ще ви даде вашата анкета по-вече отъ това, което е дала ревизията? Вие имате данни, тѣ сѣ конкретни случаи. Ако мислите, че тия факти не сѣ достатъчни за да поставите други хора въ Банката — кажете го и не го правѣте. Отъ това, което е направила ревизията, друго нѣма да намѣрите. По-нататъкъ може въ сѣдмилницата да се отиде и сѣдмилницата по поводъ на тия данни ще опрѣдѣлятъ отговорноститѣ. Затова азъ заключавамъ, че ако г. Министърътъ на Финанситѣ поиска уволнението имъ, Народното Сѣбрание, вѣрвамъ, ще одобри тази мѣрка. Същевременно не съмъ противенъ на мѣрката, да се назначи една анкета, за да провѣри всѣкитѣ тѣзи работи и да установи отговорноститѣ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-да народни прѣдставители! Врѣмето е напрѣдвало и прѣдседателството не мисли да продължи засѣданieto до 8 ч., защото ще стане отегчително. А даже и да иска да продължи засѣданieto, работата нѣма да се свърши, понеже има десетина души записани. Въпросътъ е много важенъ, и азъ съмъ на мнѣние да се продължи и свърши то и въ идущото сѣботашно засѣданie. (Гласове: Прието, прието!)

Г-нъ Досевъ има думата.

К. Досевъ: Азъ мисля, че за до сѣбота не може да остане, защото много интерпелации има. Азъ

чакамъ цѣла недѣля и не можѣ да се отговори на моитѣ интерпелации.

Н. Поповъ: Въ редовната сесия ще се отговори.

К. Досевъ: Има интерпелации, на които трѣбваше отдавна да се отговори.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Азъ прѣдлагамъ слѣдующето: Сега да прѣстапимъ разискванията по този въпросъ и до 8 часѣтъ да се отговори на нѣкои други интерпелации, които нѣма да заематъ толкова врѣме. (Нѣкои прѣдставители: Съгласни!)

Д. Марковъ: Азъ мисля, че ние правимъ голѣмо прѣстѣжление, когато сѣботитѣ посветяваме на тѣзи работи и ни едно прошение не разглеждаме. Има хора, които чакатъ вънъ, понеже знаятъ, съгласно правилника на Народното Сѣбрание, че поне единъ день въ седмицата се разглеждатъ прошения, за да чуятъ какво е станало съ тѣхнитѣ прошения. Това нѣщо минава тѣй, ето сесията ще се закрие, а има много работи останали въ застой. Затова ако се продължи засѣданieto отъ 7 до 8 ч., то поне това да може да направимъ: да се разглеждатъ нѣкои прошения, които иматъ голѣма важностъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Азъ мисля, че не е практично прѣдложението на г. Министра на Правосъдието, да се прѣкъснатъ прѣпината по тази интерпелация и да се отговори по други интерпелации. Не е практично, едно, защото ми се вижда неправилно и, друго, защото и друга интерпелация до 8 ч. сигурно не може да се свърши. Напр., има една моя интерпелация, която азъ съмъ формулиралъ и за която ще отидатъ най-малко 2—3 ч. Азъ мисля, че по тая причина това не ще бѣде практично. Истина е, че е неудобно да се протака този въпросъ, който е много важенъ, но азъ не допускамъ че до 8 ч. ще можемъ да свършимъ. Не вѣрвамъ, че нѣкой ще настоява, подиръ като сме засѣдали вчера цѣль день, да стоимъ и сега подиръ вечера. Азъ зная единъ примѣръ, че по една интерпелация по земеделъческата анкета въ Французката камара, въ която г. Жорестъ говори само въ продължение на три сѣботи. Но не би трѣбвало и за идущата сѣбота да се остави този въпросъ. (Т. Теодоровъ: За вторникъ!) Ето какво азъ мисля. Подиръ като свършимъ бюджетитѣ, а това ще стане, вѣроятно, въ вторникъ или сръбда, прѣдпочитателно е, най-напрѣдъ да се занимаемъ съ бюджетитѣ, а подиръ като свършимъ бюджетитѣ, въ първото засѣданie, ако не въ първото, въ второто да се свърши съ тази и други интерпелации и тогава да пристѣпимъ къмъ най-бързитѣ работи.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ туй прѣдложение, да се разгледа този въпросъ въ едно отъ идущитѣ засѣдания.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Които приематъ, да се занимае съ тоя въпросъ Народното Събрание въ едно отъ идущитѣ засѣдания, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Г. Кирковъ: Когато ставатъ разисквания, не може да се прѣкъсватъ тѣй разискванията, Това не е по правилника. (Гласове: То се свърши!)

Министъръ М. Сарафовъ: Да се вдигне и засѣданието.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Прѣседателството има право да прѣкъсне засѣданието слѣдъ 7 ч. (Звъни.)

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. и 10 м. послѣ пладнѣ.)

Прѣседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣседатели: { **Д. К. Поповъ.**
А. Франгя.

Секретаръ: **Д. Филовъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**